

FORVENTNINGSUNDERSØKELSE FOR NORGES BANK 4.KVARTAL 2015

Undersøkelse blant økonomieksperter, parter i arbeidslivet,
næringslivsledere og husholdninger

26.11.2015

FORORD

På oppdrag for Norges Bank utfører Epinion kvartalsvise forventningsundersøkelser i Norge om inflasjons-, lønns-, valutakurs- og renteutviklingen blant økonomer i finansnæringen og academia, partene i arbeidslivet, næringslivsledere og husholdninger. Bakgrunnen for undersøkelsen er at Norges Bank retter pengepolitikken inn mot et mål om lav og stabil inflasjon. Forventninger til den fremtidige prisutviklingen kan i seg selv spille en rolle for den faktiske prisutviklingen. En regelmessig spørreundersøkelse kan bidra til større innsikt i disse spørsmålene.

Det er gjennomført undersøkelser blant tre målgrupper. Nettundersøkelser ble gjennomført blant økonomer innenfor finansnæringen og academia, samt representanter for partene i sentrale arbeidslivsorganisasjoner, og ledere i næringslivet. Telefonintervju ble gjennomført med et tilfeldig utvalg av privatpersoner fra norske husholdninger.

Forventningsundersøkelsen er hittil gjennomført over 50 ganger, og ble første gang gjennomført i februar 2002. Epinion har publisert undersøkelsen fra og med 1. kvartal 2015. Undersøkelsen er tidligere gjennomført av Opinion og TNS Gallup.

Oslo, november 2015

Ansvarlig for undersøkelsen hos Epinion er:

Sissel Medby

Direktør for forretningsutvikling

Telefon: 901 71 899

E-post: sissel.medby@epinion.no

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
Sammendrag	4
- Kort sammendrag av resultater for økonomieksperter	5
- Kort sammendrag av resultater for partene i arbeidslivet	5
- Kort sammendrag av resultater for næringslivslederne	6
- Kort sammendrag av resultater for husholdningene	7
Spørreskjema	8
Tabeller og grafer	9
Resultater – Økonomieksperter	10
Resultater – Partene i arbeidslivet	19
Resultater – Næringslivslederne	26
Resultater – Husholdningene	37
Tekniske kommentarer – Økonomene og partene i arbeidslivet	48
Tekniske kommentarer – Næringslivslederne	49
Tekniske kommentarer – Husholdningene	50

SAMMENDRAG

De kortsiktige prisforventningene

Økonomenes forventninger til prisstigningen på varer og tjenester om 12 måneder er i fjerde kvartal 2015 på 2,2 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Partene i arbeidslivet forventer i fjerde kvartal 2015 en prisstigning om 12 måneder på 2,3 prosent, uendret fra forrige kvartal. Næringslivslederne forventer en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,3 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Husholdningenes forventning til prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder er i fjerde kvartal 2015 på 2,8 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Forventet utvikling i årslønnsvekst

I fjerde kvartal 2015 er økonomenes forventninger til årslønnsveksten for 2015 på 2,6 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2015 blant partene i arbeidslivet er i fjerde kvartal 2015 på 2,7 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. I fjerde kvartal 2015 forventer næringslivslederne en lønnsvekst i egen bedrift for innværende år på 2,4 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene blant husholdningene er i fjerde kvartal 2015 på 1,9 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Forventet utvikling i lønnsomhet

I fjerde kvartal 2015 er det en andel på 21,7 prosent av næringslivslederne som forventer bedret lønnsomhet de neste 12 månedene, en nedgang på 1,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som forventer svekket lønnsomhet de neste 12 månedene er på 29,6 prosent, opp 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som forventer at lønnsomheten vil holde seg stabil er på 45,5 prosent, opp 2,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene er i fjerde kvartal 2015 på -7,9 poeng, en nedgang på 2,3 poeng fra forrige kvartal.

Forventet utvikling i kronekursen

Andelen økonomer som i fjerde kvartal 2015 forventer at kronekursen (målt ved konkurransekursindeksen) vil være styrket om 12 måneder er på 40,0 prosent, en nedgang på 10,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer en svekket kronekurs om 12 måneder er på 26,0 prosent, opp 6,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer at den effektive kronekursen om 12 måneder vil være uendret er på 32,0 prosent, opp 6,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. I fjerde kvartal 2015 forventer det samlede utvalget av økonomer at den effektive kronekursen vil være styrket med 1,0 prosent om 12 måneder, en nedgang på 1,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Om undersøkelsen

På oppdrag for Norges Bank utfører Epinion kvartalsvise forventningsundersøkelser i Norge om inflasjons-, lønns-, valutakurs- og renteutviklingen blant økonomer i finansnæringen og akademia, partene i arbeidslivet, næringslivsledere og husholdninger. Bakgrunnen for undersøkelsen er at Norges Bank retter pengepolitikken inn mot et mål om lav og stabil inflasjon. Forventninger til den fremtidige prisutviklingen kan i seg selv spille en rolle for den faktiske prisutviklingen. En regelmessig spørreundersøkelse kan bidra til større innsikt i disse spørsmålene.

Denne rapporten med hovedfunnene fra forventningsundersøkelsen blir i sin helhet lagt ut på Epinions nettsider (www.epinion.no). Fra 2009 er undersøkelsen blant næringslivslederne utvidet slik at bedrifter med 20 ansatte eller flere er i målgruppen (mot tidligere 50 ansatte eller flere). I tillegg intervjues nå 500 bedriftsledere mot tidligere 300 intervju.

Undersøkelsene for fjerde kvartal 2015 er gjennomført i tidsrommet fra 3. til 21. november 2015.

SAMMENDRAG

Kort sammendrag av enkeltresultater for økonomiekspertene

Prisvekst

Økonomenes forventninger til prisstigningen om 12 måneder er i fjerde kvartal 2015 på 2,2 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventet prisstigning om 2 år er i fjerde kvartal 2015 på 2,1 prosent, uendret fra forrige kvartal. Økonomenes forventninger til prisstigningen om 5 år er i fjerde kvartal 2015 på 2,2 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Forventninger til årslønnsvekst

Økonomenes oppgir i fjerde kvartal 2015 at de forventer en årslønnsvekst for 2015 på 2,6 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2016 er i fjerde kvartal 2015 på 2,5 prosent, uendret fra forrige kvartal. Økonomenes forventninger til årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) er i fjerde kvartal 2015 på 2,8 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kronekurs

I fjerde kvartal 2015 er det en andel på 40,0 prosent av økonomene som tror at kronekursen vil være styrket om 12 måneder, en nedgang på 10,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer at den effektive kronekursen om 12 måneder vil være uendret er på 32,0 prosent, opp 6,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer en svekket kronekurs om 12 måneder er på 26,0 prosent, opp 6,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Gjennomsnittlig forventet stigning i kronekursen (målt ved konkurransekursindeksen) om 12 måneder er på 1,0 prosent, en nedgang på 1,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for partene i arbeidslivet

Prisvekst

Partene i arbeidslivet forventer i fjerde kvartal 2015 en generell prisstigning om 12 måneder på 2,3 prosent, uendret fra forrige kvartal. Forventet prisvekst om 2 år er i fjerde kvartal 2015 på 2,3 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Partene i arbeidslivets forventninger til prisstigning om 5 år er på 2,6 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Forventninger til årslønnsvekst

Partene i arbeidslivet forventer i fjerde kvartal 2015 en gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2015 på 2,7 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. For 2016 forventer partene i arbeidslivet en gjennomsnittlig årslønnsvekst på 2,5 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Partene i arbeidslivets forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) er i fjerde kvartal 2015 på 2,8 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

SAMMENDRAG

Kort sammendrag av enkeltresultater for næringslivslederne

Prisvekst

I fjerde kvartal 2015 forventer næringslivslederne en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,3 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Næringslivslederne forventer i fjerde kvartal 2015 en prisstigning på varer og tjenester om 2 år på 2,8 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Forventninger til innkjøps- og utsalgspriser

Det er en andel på 22,3 prosent av næringslivslederne som i fjerde kvartal 2015 forventer at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer de neste 12 månedene sammenlignet med de siste 12 månedene, opp 5,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at innkjøpsprisen vil øke mindre er i fjerde kvartal 2015 på 21,3 prosent, opp 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at innkjøpsprisen vil øke omtrent like mye er i fjerde kvartal på 55,7 prosent, en nedgang på 6,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Andelen av næringslivslederne som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke mer de neste 12 månedene sammenlignet med de siste 12 månedene er i fjerde kvartal 2015 på 13,9 prosent, opp 4,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke mindre er i fjerde kvartal 2015 på 31,1 prosent, en nedgang på 2,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke omtrent like mye de neste 12 månedene sammenlignet med de siste 12 månedene er på 51,6 prosent, en nedgang på 1,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Forventninger til årslønnsvekst

I fjerde kvartal 2015 forventer næringslivslederne en årslønnsvekst i egen bedrift for 2015 på 2,4 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Næringslivsledernes forventning til årslønnsvekst i egen bedrift for neste år (dvs. i 2016) er på 2,3 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Lønnsomhet

En andel på 30,1 prosent av næringslivslederne oppgir i fjerde kvartal 2015 at lønnsomheten i egen bedrift er bedret i løpet av de siste 12 månedene, en nedgang på 3,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som oppgir at lønnsomheten har blitt svekket de siste 12 månedene er på 36,3 prosent, opp 2,1 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som oppgir at lønnsomheten har holdt seg uendret er på 30,9 prosent, opp 2,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for de siste 12 månedene er på -6,2 poeng i fjerde kvartal 2015, en nedgang på 5,2 poeng fra forrige kvartal.

I fjerde kvartal 2015 er det en andel på 21,7 prosent av næringslivslederne som forventer bedret lønnsomhet de neste 12 månedene, en nedgang på 1,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som forventer svekket lønnsomhet de neste 12 månedene er på 29,6 prosent, opp 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som forventer at lønnsomheten vil holde seg stabil er på 45,5 prosent, opp 2,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene er i fjerde kvartal 2015 på -7,9 poeng, en nedgang på 2,3 poeng fra forrige kvartal.

Sysselsetting

I fjerde kvartal 2015 er det en andel på 25,7 prosent av næringslivslederne som forventer å ha flere ansatte om 12 måneder, opp 2,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 29,0 prosent forventer å ha færre ansatte om 12 måneder, opp 1,5 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens 45,1 prosent forventer å ha like mange ansatte, en nedgang på 3,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Netttotallet for forventet framtidig sysselsetting (flere ansatte – færre ansatte) for fjerde kvartal 2015 er på -3,3 poeng, opp 0,9 poeng fra forrige kvartal.

SAMMENDRAG

Kort sammendrag av enkeltresultater for husholdningene

Prisvekst

I fjerde kvartal 2015 er det en andel på 65,2 prosent av husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester er høyere nå enn for 12 måneder siden, en nedgang på 4,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 22,7 prosent oppfatter prisene som omtrent uforandret, opp 1,8 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens en andel på 7,1 prosent tror at prisene på varer og tjenester er lavere nå enn for 12 måneder siden, opp 0,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Oppfattet prisendring i prosent de siste 12 månedene blant husholdningene er i fjerde kvartal 2015 på 2,8 prosent, en nedgang på 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

En andel på 66,2 prosent av husholdningene tror i fjerde kvartal 2015 at prisene på varer og tjenester vil bli høyere i løpet av de neste 12 månedene, en nedgang på 1,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 22,7 prosent tror at prisene på varer og tjenester vil være uendret, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 8,6 prosent tror at prisene vil bli lavere i løpet av de neste 12 månedene, opp 2,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Husholdningene forventer i fjerde kvartal 2015 en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,8 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Forventet årlig prisvekst om 2-3 år blant husholdningene er i fjerde kvartal 2015 på 3,3 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Lønns- og pensjonsutvikling

Husholdningene opplever i fjerde kvartal 2015 at lønn eller pensjon har økt med 1,9 prosent i løpet av de siste 12 månedene, uendret fra forrige kvartal. Forventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene blant husholdningene er på 1,9 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Forventninger til renteutviklingen

Andelen av husholdningene i fjerde kvartal 2015 som forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil øke i løpet av de neste 12 månedene er på 16,9 prosent, en nedgang på 2,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 51,4 prosent av husholdningene forventer at innskudds- og lånerenter vil forbli uendret, opp 1,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av husholdningene som forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil falle i løpet av de neste 12 månedene er på 26,6 prosent i fjerde kvartal 2015, opp 0,6 prosentpoeng fra forrige kvartal.

SPØRRESKJEMA

Til økonomiekspertene og partene i arbeidslivet:

- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år, dvs. i 2015?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år, dvs. i 2016?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?
- Tror du den effektive kronekursen målt ved konkurransekursindeksen om 12 måneder vil være styrket, uendret eller svekket?
- Hvor mye tror du den vil styrke/svekke seg?

Til næringslivslederne:

- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Forventer du at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?
- Forventer du at bedriftens utsalgspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år, dvs. i 2015?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år, dvs. i 2016?
- Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?
- Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 månedene?
- Sammenliknet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?
- Tror du bedriften om 12 måneder vil ha flere ansatte enn i dag, like mange eller færre ansatte?

Til husholdningene:

- Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere enn nå?
- Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?
- Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?
- Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?
- Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere?
- Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?
- Sammenliknet med for 12 måneder siden, hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon har endret seg?
- Omtrent hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon vil endres de neste 12 månedene?
- Tror du nivået på innskudds- og lånerenter vil øke, forbli uendret eller falle de neste 12 månedene?

TABELLER OG GRAFER

Økonomiekspertene

1. Forventet prisstigning om 12 måneder
2. Forventet prisstigning om 2 år
3. Forventet prisstigning om 5 år
4. Forventet årslønnsvekst for inneværende år
5. Forventet årslønnsvekst for neste år
6. Forventet årslønnsvekst om 5 år
7. Forventet utvikling i kronekursen om 12 måneder
8. Gjennomsnittlig forventet endring i konkurransekursindeksen om 12 måneder

Partene i arbeidslivet

9. Forventet prisstigning om 12 måneder
10. Forventet prisstigning om 2 år
11. Forventet prisstigning om 5 år
12. Forventet årslønnsvekst for inneværende år
13. Forventet årslønnsvekst for neste år
14. Forventet årslønnsvekst om 5 år

Næringslivslederne

15. Forventet generell prisstigning om 12 måneder
16. Forventet generell prisstigning om 2 år
17. Forventet økning i bedriftens innkjøpspriser neste 12 måneder
18. Forventet økning i bedriftens utsalgspriser neste 12 måneder
19. Forventet vekst i lønnskostnader i egen bedrift i år
20. Forventet vekst i lønnskostnader i egen bedrift neste år
21. Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift siste 12 måneder
22. Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift neste 12 måneder
23. Antall ansatte i dag sammenlignet med for 1 år siden
24. Antall ansatte om 12 måneder

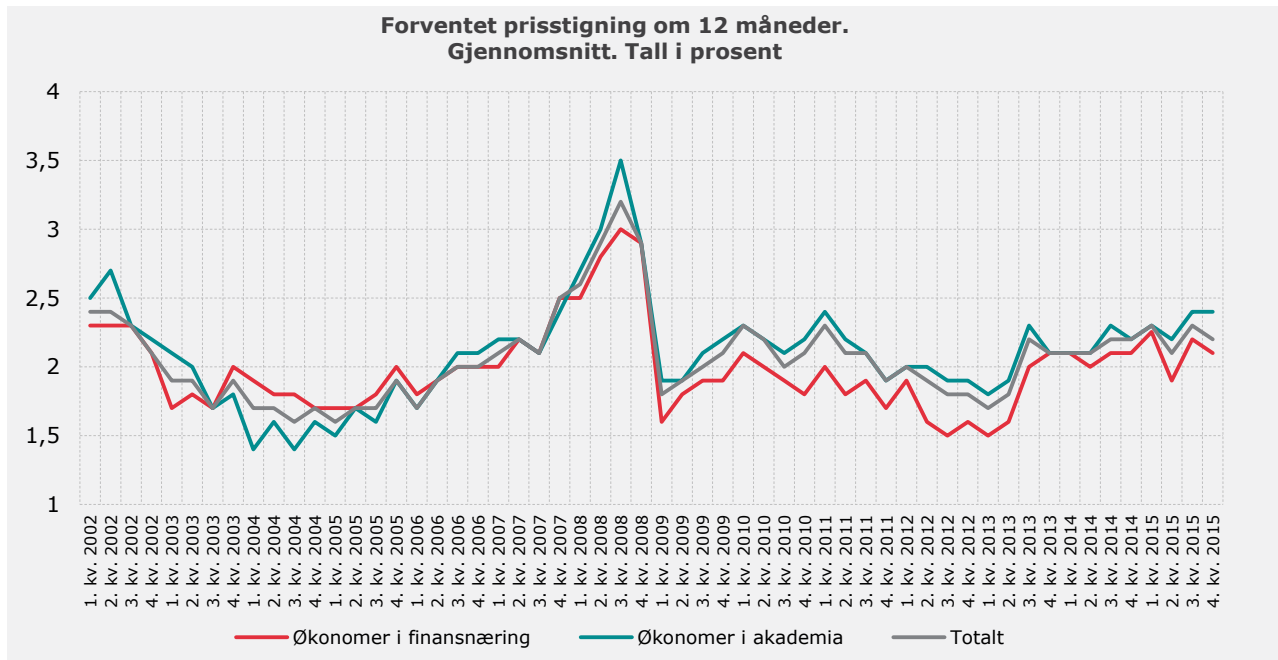
Husholdningene

25. Oppfatning av prisendring siste 12 måneder
26. Oppfatning av prisendring siste 12 måneder i prosent
27. Forventet prisendring neste 12 måneder
28. Forventet prisendring neste 12 måneder i prosent
29. Forventet stigningsrate neste 12 måneder
30. Forventet stigningsrate neste 12 måneder i prosent
31. Forventet prisvekst om 2-3 år
32. Lønn og pensjon utvikling siste 12 måneder
33. Forventet lønnsutvikling om 1 år i prosent
34. Forventet renteutvikling neste 12 måneder

RESULTATER - ØKONOMIEKSPERTENE

Spørsmål 1: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

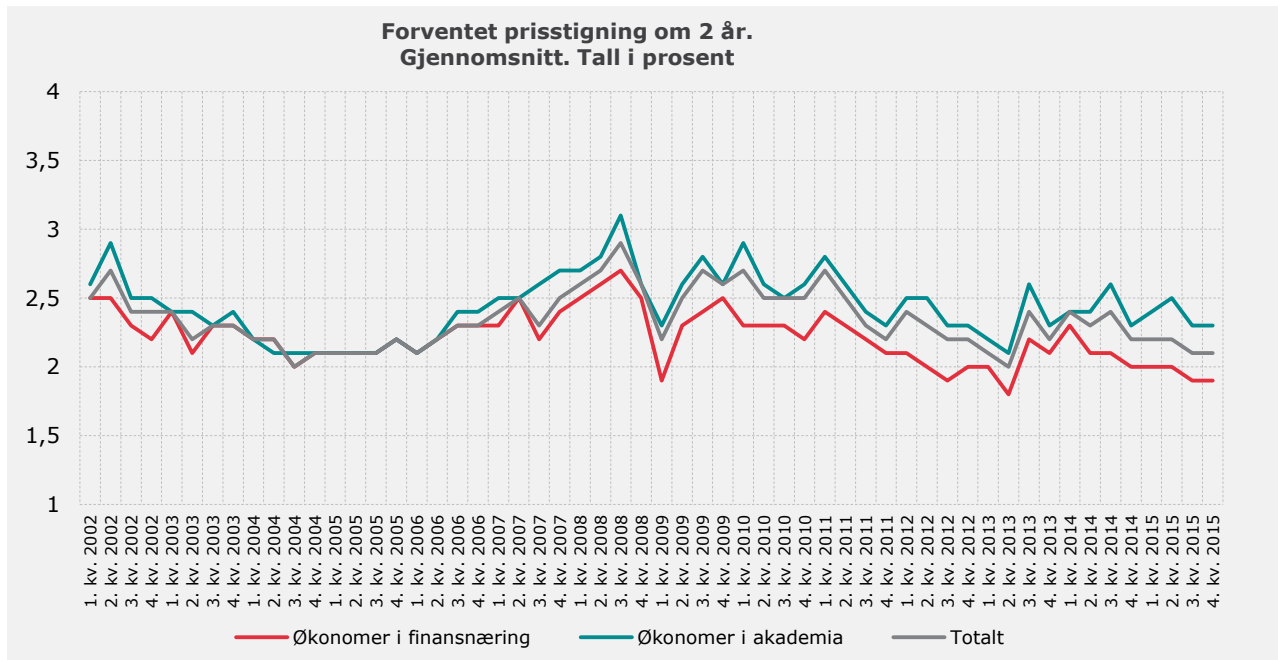
		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,1
	Median	2,1	2,1
	Laveste verdi	1,5	0,0
	Høyeste verdi	3,5	4,0
	Utvalg	25	21*
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,4
	Median	2,2	2,3
	Laveste verdi	1,0	1,0
	Høyeste verdi	5,0	3,5
	Utvalg	36	28
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,2
	Median	2,1	2,1
	Laveste verdi	1,0	0,0
	Høyeste verdi	5,0	4,0
	Utvalg	61	49

*N=22. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2015 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 12 måneder på 2,2 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en prisstigning på 2,1 prosent om 12 måneder, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en prisstigning på 2,4 prosent om 12 måneder, uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 2: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	1,9	1,9
	Median	2,0	1,9
	Laveste verdi	0,5	0,5
	Høyeste verdi	3,0	3,5
	Utvalg	25	21*
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,3
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	1,0	1,5
	Høyeste verdi	3,0	3,5
	Utvalg	35	27**
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,1	2,1
	Median	2,2	2,0
	Laveste verdi	0,5	0,5
	Høyeste verdi	3,0	3,5
	Utvalg	60	48

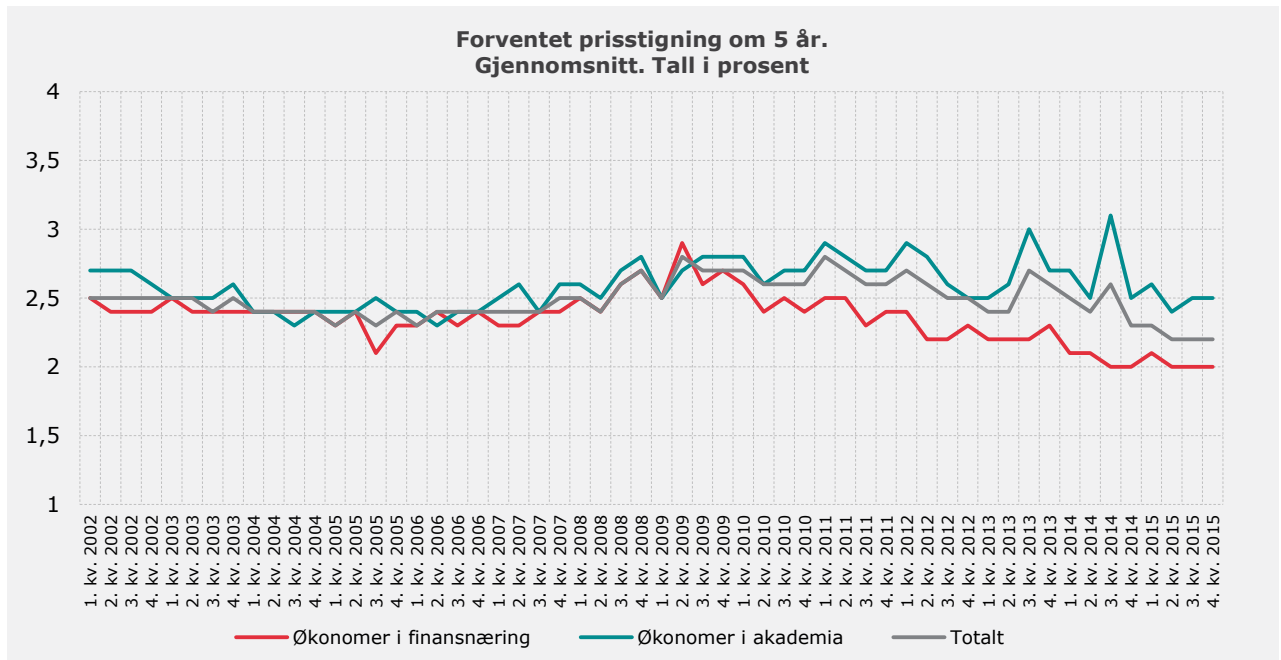
*N=22. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

**N=28. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2015 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 2 år på 2,1 prosent, uendret fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en prisstigning på 1,9 prosent om 2 år, uendret fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en prisstigning på 2,3 prosent om 2 år, også uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 3: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,0	2,0
	Median	2,0	2,0
	Laveste verdi	1,0	1,0
	Høyeste verdi	3,0	3,0
	Utvalg	25	21*
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,5
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	1,3	1,0
	Høyeste verdi	4,0	3,0
	Utvalg	30	25**
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,2
	Median	2,2	2,3
	Laveste verdi	1,0	1,0
	Høyeste verdi	4,0	3,0
	Utvalg	55	46

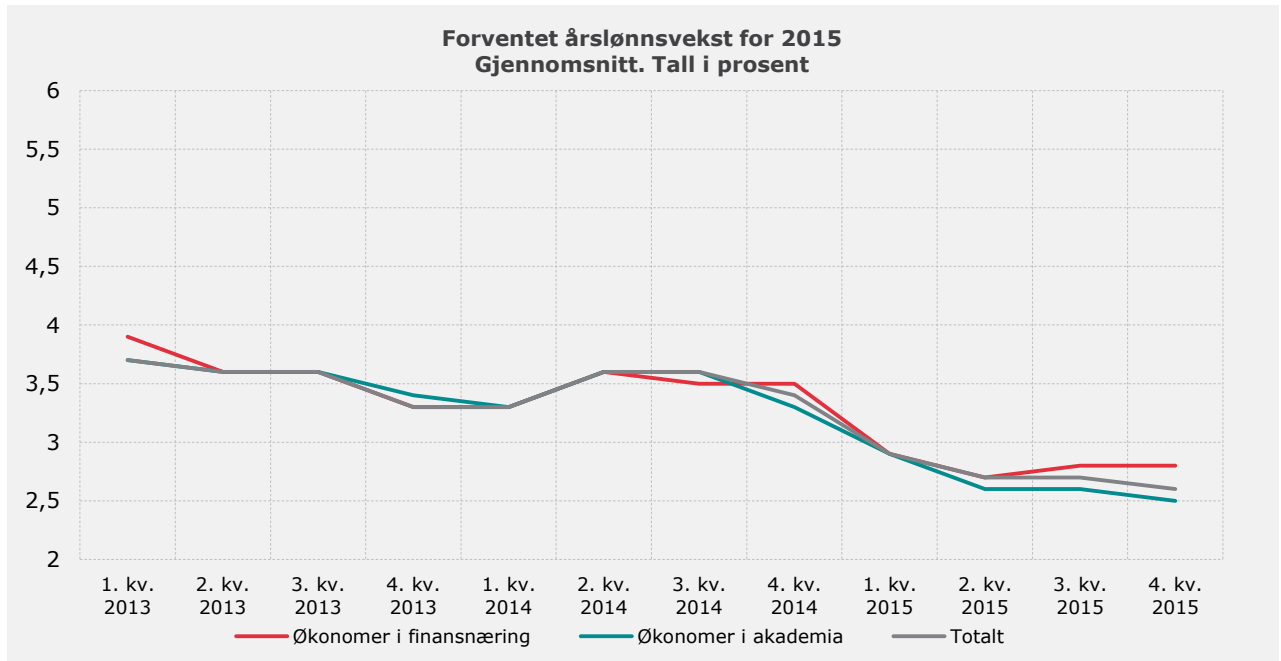
*N=22. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

**N=28. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=3, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2015 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 5 år på 2,2 prosent, uendret fra forrige kvartal. Økonomene i finansnæringen sine forventninger til prisstigningen om 5 år er på 2,0 prosent, uendret fra forrige kvartal, mens økonomene tilknyttet universitet/høyskoler sine forventninger til prisstigningen om 5 år er på 2,5 prosent, også uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 4: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år, dvs. i 2015?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,8
	Median	2,8	2,8
	Laveste verdi	1,0	1,0
	Høyeste verdi	3,5	3,5
	Utvalg	25	21*
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,5
	Median	2,9	2,8
	Laveste verdi	0,5	1,0
	Høyeste verdi	3,5	3,5
	Utvalg	34	27**
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,6
	Median	2,8	2,8
	Laveste verdi	0,5	1,0
	Høyeste verdi	3,5	3,5
	Utvalg	59	48

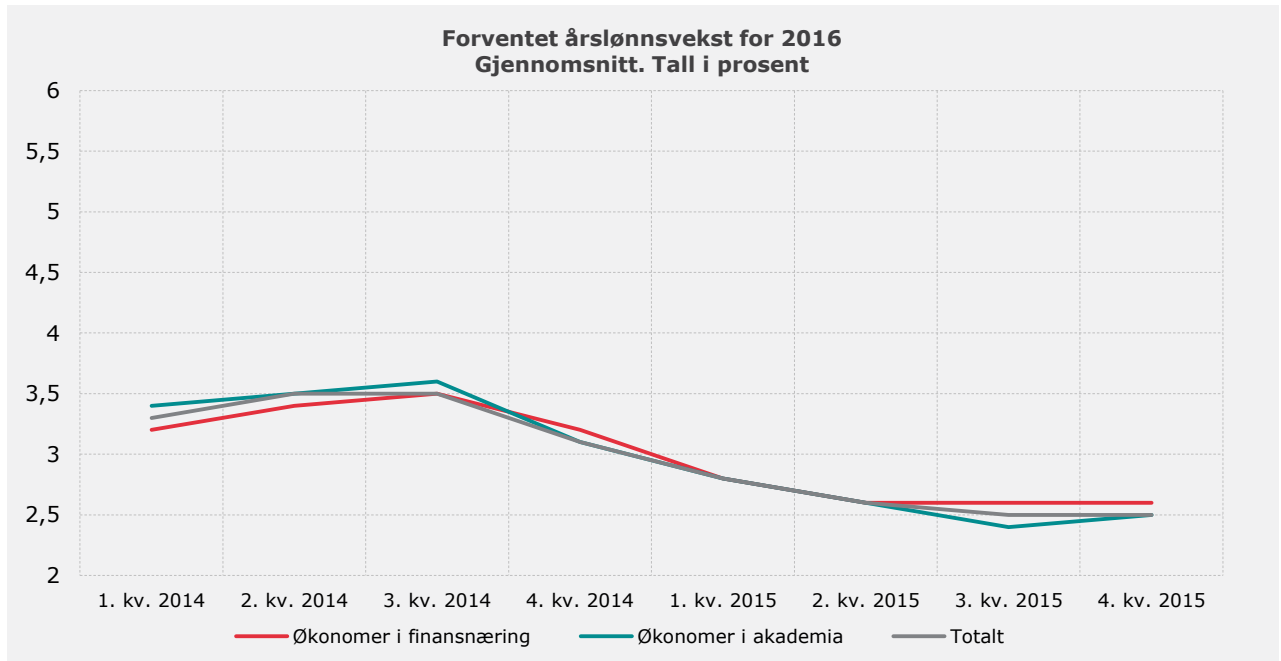
*N=22. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

**N=28. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2015 er økonomenes forventninger til årslønnsveksten for 2015 på 2,6 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2015 blir på 2,8 prosent, uendret fra forrige kvartal, mens økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2015 blir på 2,5 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 5: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år, dvs. i 2016?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,6
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	1,0	1,0
	Høyeste verdi	3,4	4,0
	Utvalg	25	21*
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,5
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,5	1,0
	Høyeste verdi	3,5	4,0
	Utvalg	34	27**
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,5
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,5	1,0
	Høyeste verdi	3,5	4,0
	Utvalg	59	48

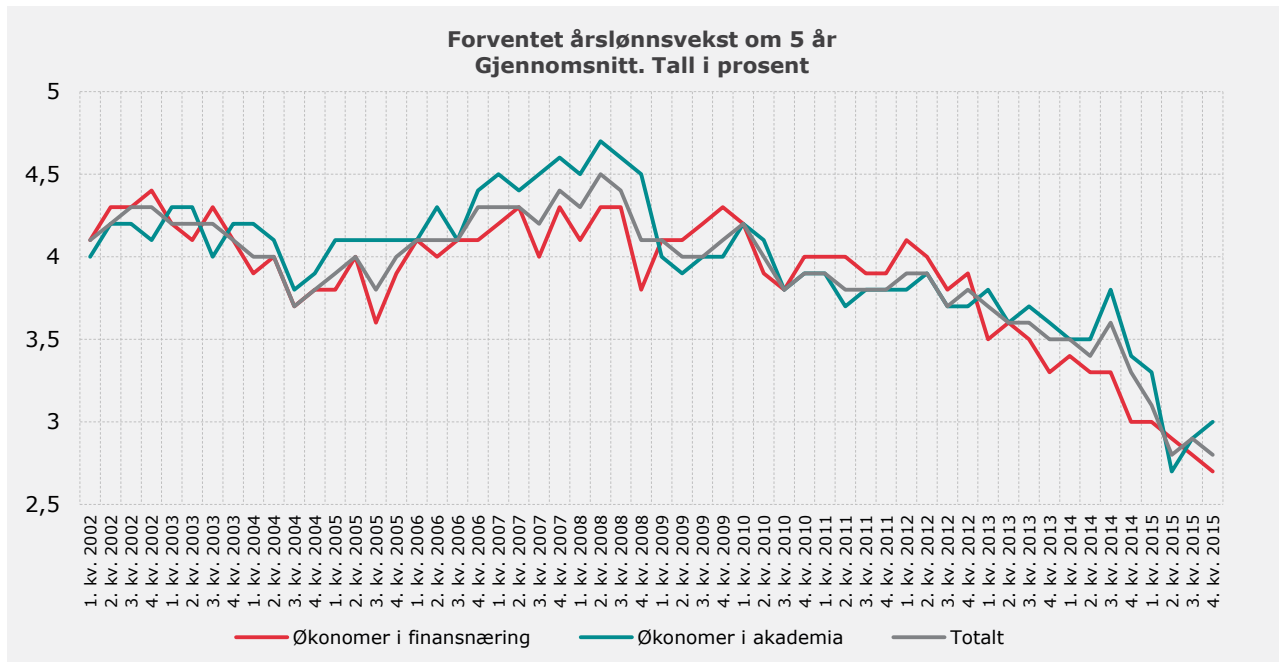
*N=22. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

**N=28. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2015 er økonomenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2016 samlet sett på 2,5 prosent, uendret fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2016 blir på 2,6 prosent, også uendret fra forrige kvartal, mens økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2016 blir på 2,5 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 6: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,7
	Median	3,0	2,5
	Laveste verdi	1,5	1,5
	Høyeste verdi	4,0	5,5
	Utvalg	25	21*
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,9	3,0
	Median	3,0	3,0
	Laveste verdi	1,0	1,0
	Høyeste verdi	4,0	4,2
	Utvalg	30	25**
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,8
	Median	3,0	3,0
	Laveste verdi	1,0	1,0
	Høyeste verdi	4,0	5,5
	Utvalg	55	46

*N=22. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

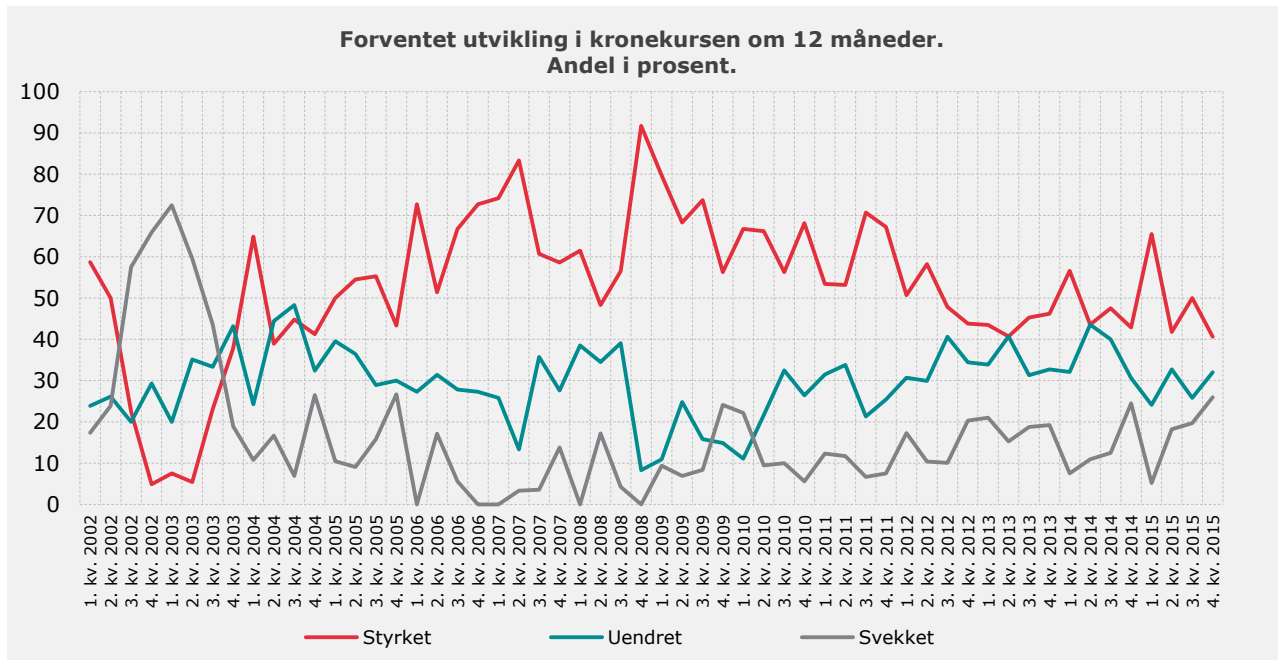
**N=28. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=3, Ekstremverdier N=0

Økonomenes forventninger til årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) er i fjerde kvartal 2015 på 2,8 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en årslønnsvekst om 5 år på 2,7 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en årslønnsvekst om 5 år på 3,0 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 7: ØKONOMIEKSPERTENE

Tror du den effektive kronekursen målt ved konkurransekursindeksen om 12 måneder vil være styrket, uendret eller svekket?

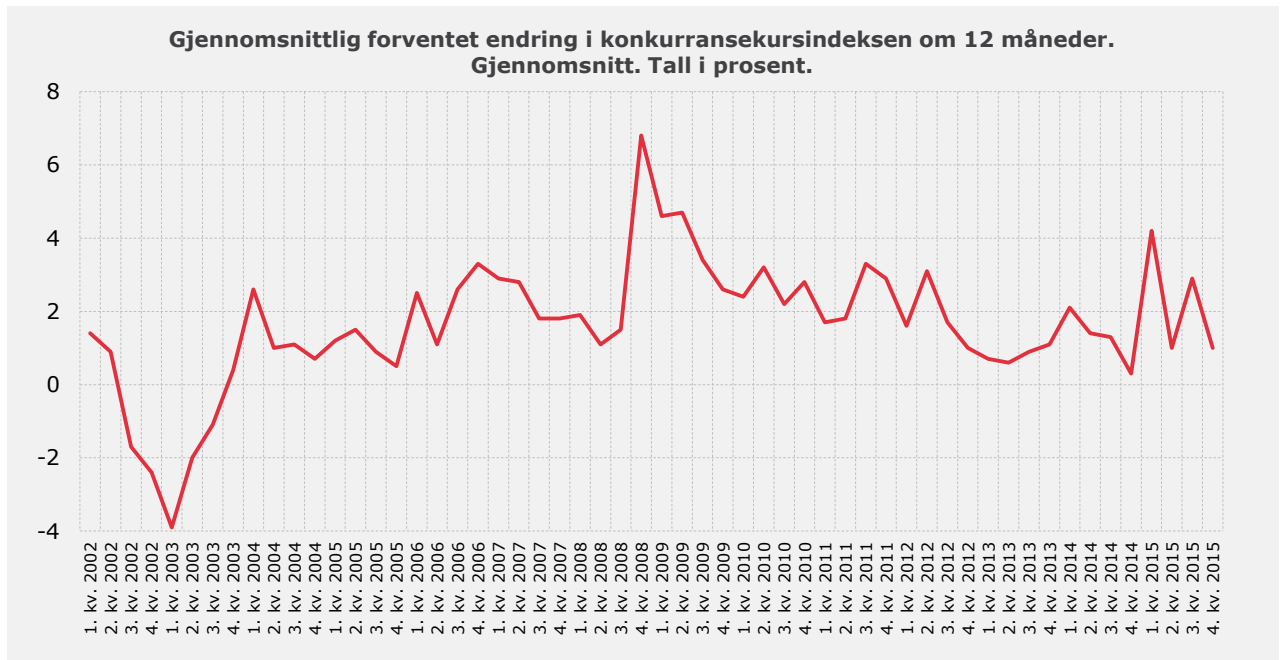

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Økonomer i finansnæring	Styrket	50,0	40,9
	Uendret	26,9	27,3
	Svekket	19,2	27,3
	Utvalg	26	22
Økonomer i akademia	Styrket	50,0	39,3
	Uendret	25,0	35,7
	Svekket	20,0	25,0
	Utvalg	40	28
Totalt økonomer	Styrket	50,0	40,0
	Uendret	25,8	32,0
	Svekket	19,7	26,0
	Utvalg	66	50

Andelen økonomer som forventer at den effektive kronekursen vil være styrket om 12 måneder er i fjerde kvartal 2015 på 40,0 prosent, ned 10,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer en svekket kronekurs om 12 måneder er på 26,0 prosent, opp 6,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer at den effektive kronekursen om 12 måneder vil være uendret er på 32,0 prosent, opp 6,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 8: ØKONOMIEKSPERTENE

Hvor mye tror du den vil styrke/svekke seg? (hvis svart styrket/svekket på spørsmål 10)

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	3,3	1,3
	Median	3,0	3,0
	Laveste verdi	-5,0	-5,0
	Høyeste verdi	8,0	6,5
	Utvalg	15	13*
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,6	0,5
	Median	5,0	2,0
	Laveste verdi	-5,0	-5,0
	Høyeste verdi	5,0	5,0
	Utvalg	17	11**
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,9	1,0
	Median	4,0	2,5
	Laveste verdi	-5,0	-5,0
	Høyeste verdi	8,0	6,5
	Utvalg	32	24

*N=15. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=0, Ekstremverdier N=2

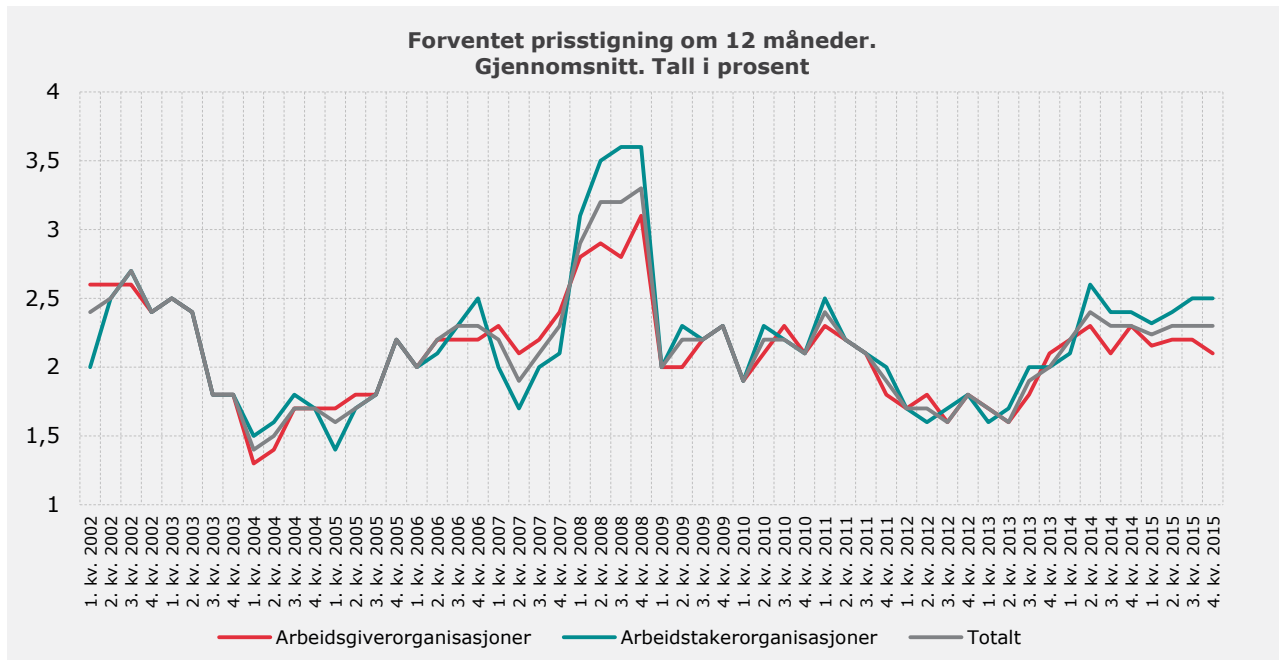
**N=18. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=6

I fjerde kvartal 2015 forventer det samlede utvalget av økonomer at kronekursen vil være styrket med 1,0 prosent om 12 måneder, en nedgang på 1,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen tror den effektive kronekursen vil være styrket med 1,3 prosent om 12 måneder, en nedgang på 2,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den effektive kronekursen vil være styrket med 0,5 prosent om 12 måneder, en nedgang på 2,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

RESULTATER – PARTENE I ARBEIDSLIVET

Spørsmål 9: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

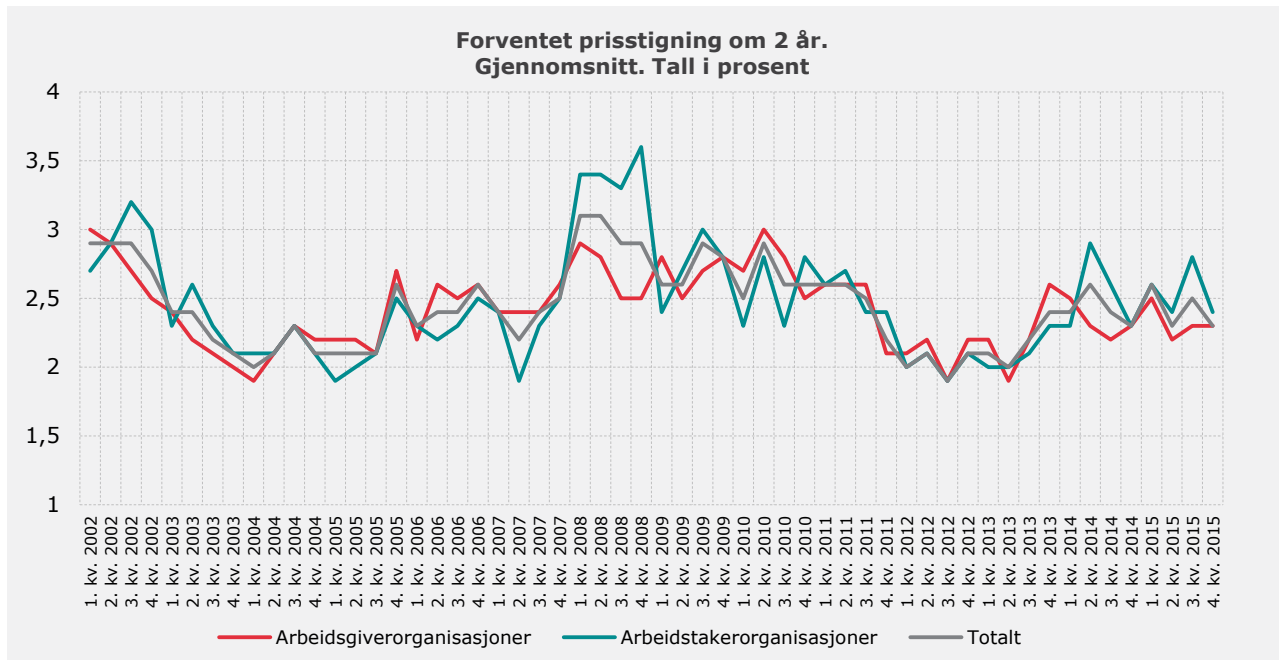
		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,1
	Median	2,0	2,1
	Laveste verdi	1,0	1,2
	Høyeste verdi	3,7	3,0
	Utvalg	23	22*
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,5
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	1,5	1,9
	Høyeste verdi	3,5	3,0
	Utvalg	21	17
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,3
	Median	2,4	2,3
	Laveste verdi	1,0	1,2
	Høyeste verdi	3,7	3,0
	Utvalg	44	39

*N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=3, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2015 er arbeidslivsorganisasjonenes forventninger til prisstigningen om 12 måneder på 2,3 prosent, uendret fra forrige kvartal. Forventningene hos arbeidsgiverorganisasjonene er på 2,1 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens forventningene hos arbeidstakerorganisasjonene er på 2,5 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 10: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

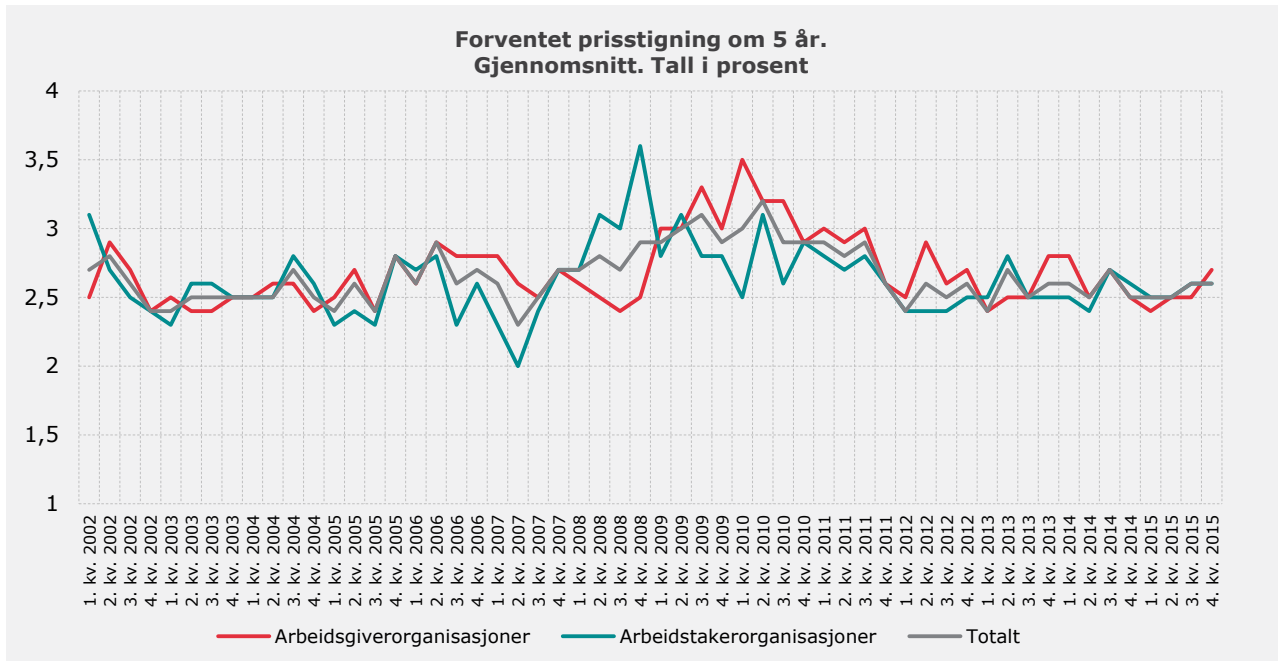
		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,3
	Median	2,3	2,2
	Laveste verdi	1,8	1,5
	Høyeste verdi	3,1	3,0
	Utvalg	22	22*
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,4
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	1,8	1,8
	Høyeste verdi	6,0	3,0
	Utvalg	21	17
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,3
	Median	2,5	2,3
	Laveste verdi	1,8	1,5
	Høyeste verdi	6,0	3,0
	Utvalg	43	39

*N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=3, Ekstremverdier N=0

Forventet prisvekst om 2 år blant partene i arbeidslivet er i fjerde kvartal 2015 på 2,3 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en prisvekst om 2 år på 2,3 prosent, uendret fra forrige kvartal, mens arbeidstakerorganisasjonene forventer en prisvekst om 2 år på 2,4 prosent, en nedgang på 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 11: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

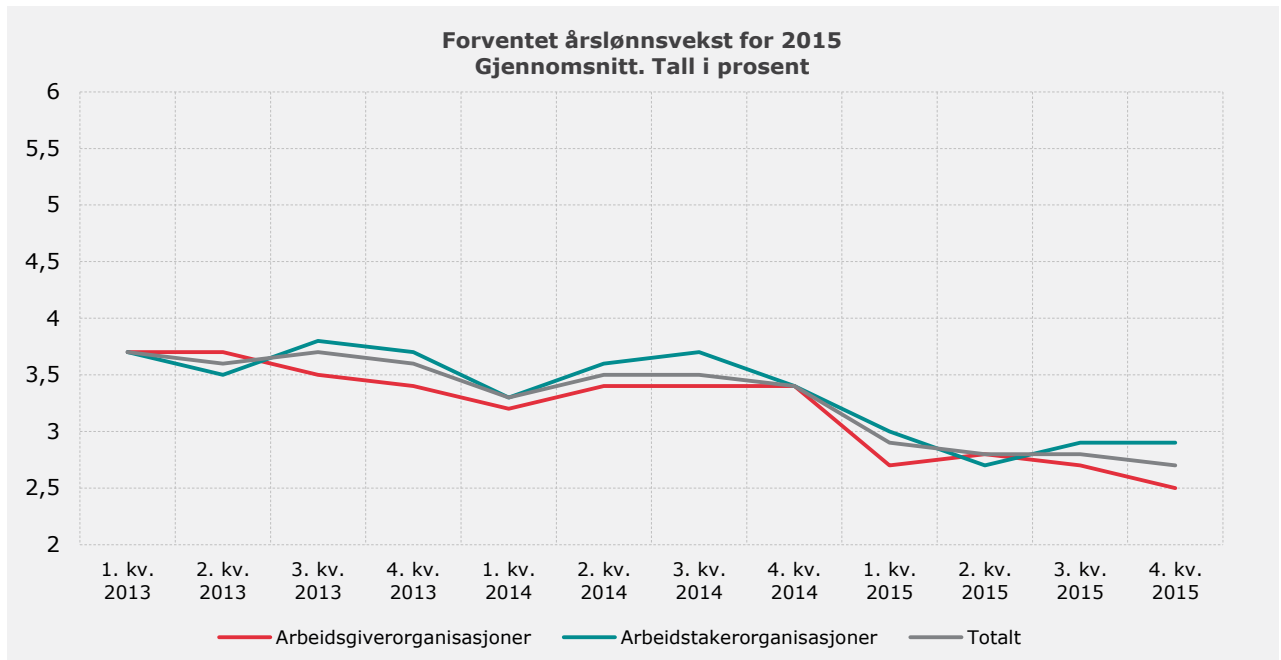
		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,7
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	1,5	1,5
	Høyeste verdi	4,0	6,5
	Utvalg	20	20*
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,6
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	2,0	1,8
	Høyeste verdi	3,6	4,0
	Utvalg	19	17
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,6
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	1,5	1,5
	Høyeste verdi	4,0	6,5
	Utvalg	39	37

*N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=5, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2015 forventer partene i arbeidslivet en prisstigning om 5 år på 2,6 prosent, uendret fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en prisstigning om 5 år på 2,7 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonene forventer en prisstigning om 5 år på 2,6 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 12: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år, dvs. i 2015?

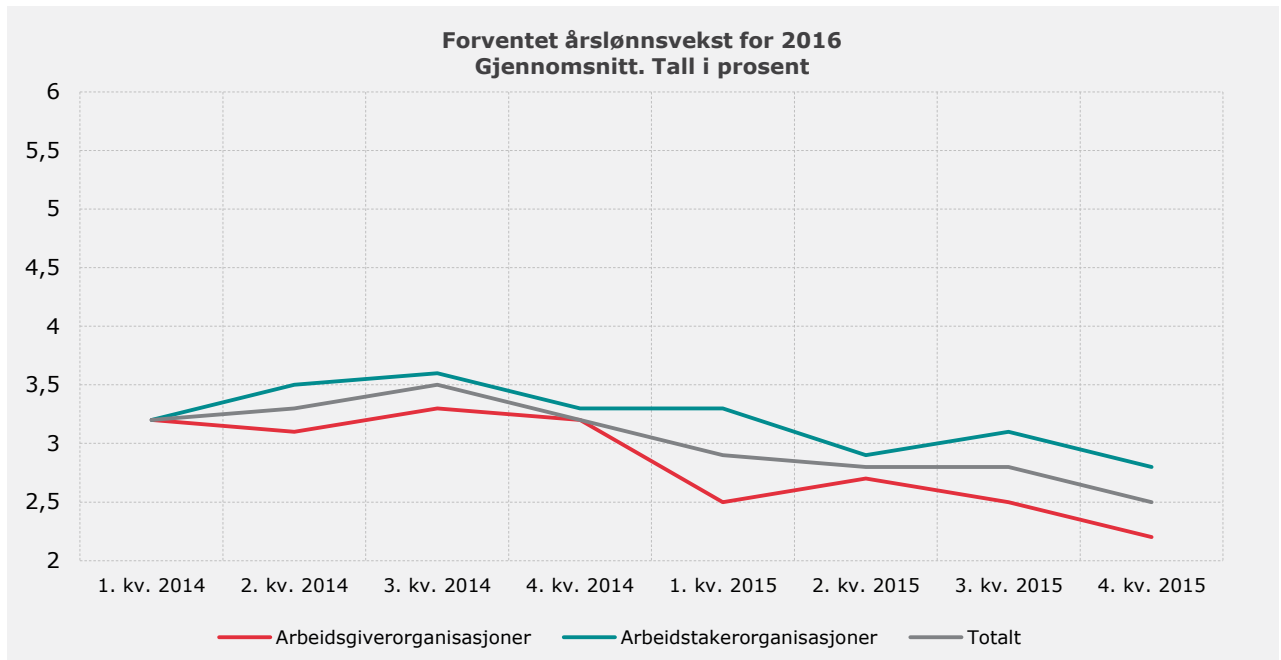
		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,5
	Median	2,8	2,6
	Laveste verdi	1,5	1,5
	Høyeste verdi	3,5	3,5
	Utvalg	23	25
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,9
	Median	2,9	2,7
	Laveste verdi	2,5	2,4
	Høyeste verdi	3,7	3,7
	Utvalg	22	17
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,7
	Median	2,8	2,7
	Laveste verdi	1,5	1,5
	Høyeste verdi	3,7	3,7
	Utvalg	45	42

Forventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2015 blant partene i arbeidslivet er i fjerde kvartal 2015 på 2,7 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst i 2015 på 2,5 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst i 2015 på 2,9 prosent, uendret forrige kvartal.

Spørsmål 13: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år, dvs. i 2016?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,2
	Median	2,5	2,4
	Laveste verdi	1,5	1,5
	Høyeste verdi	3,2	2,8
	Utvalg	23	24*
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	3,1	2,8
	Median	3,0	2,8
	Laveste verdi	2,3	2,2
	Høyeste verdi	4,5	3,8
	Utvalg	22	17
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,5
	Median	3,0	2,5
	Laveste verdi	1,5	1,5
	Høyeste verdi	4,5	3,8
	Utvalg	45	41

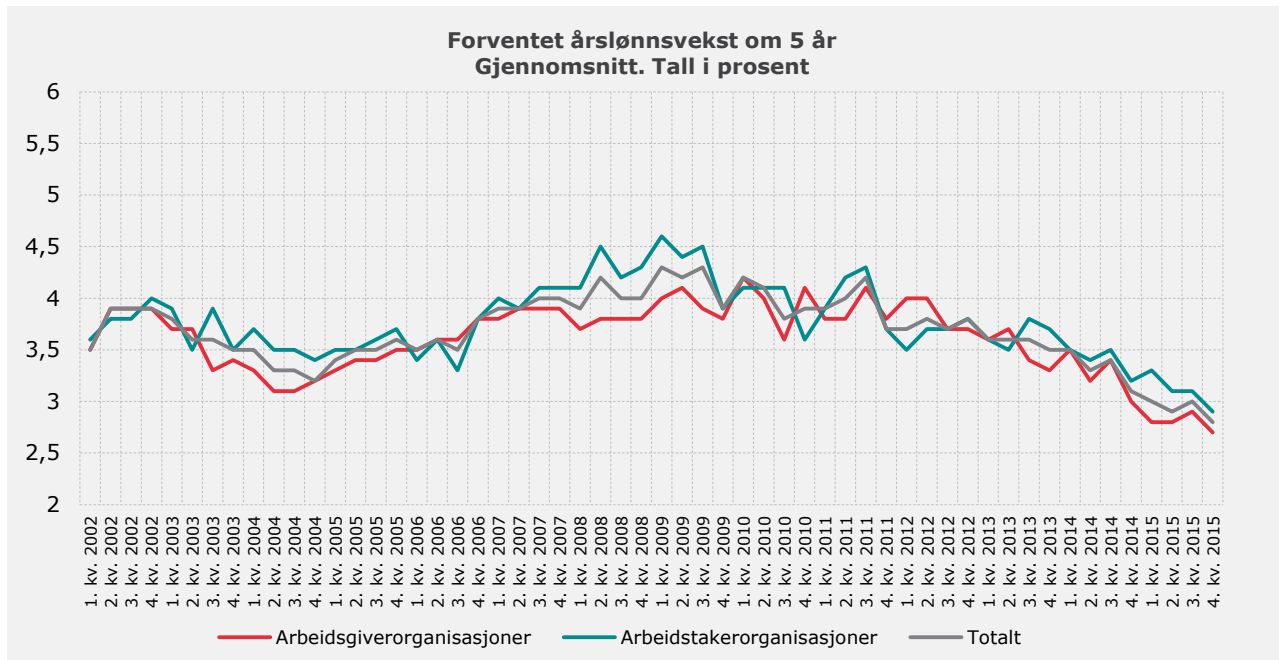
*N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

Forventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2016 blant partene i arbeidslivet er på 2,5 prosent i fjerde kvartal 2015, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonenes forventning er i fjerde kvartal 2015 på 2,2 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonenes forventning er på 2,8 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 14: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,7
	Median	3,0	2,8
	Laveste verdi	1,0	0,0
	Høyeste verdi	4,2	4,5
	Utvalg	23	22*
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	3,1	2,9
	Median	3,0	3,0
	Laveste verdi	0,5	2,5
	Høyeste verdi	4,0	3,8
	Utvalg	22	16**
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	3,0	2,8
	Median	3,0	3,0
	Laveste verdi	0,5	0,0
	Høyeste verdi	4,2	4,5
	Utvalg	45	38

*N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=3, Ekstremverdier N=0

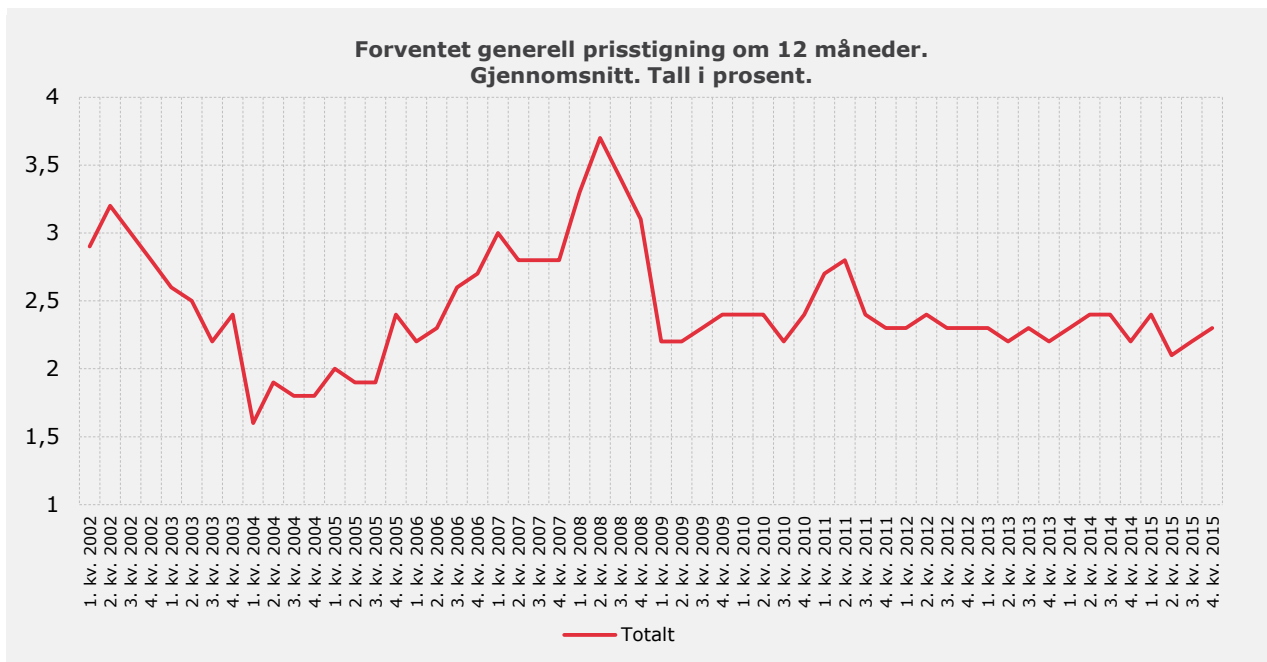
**N=17. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

Arbeidslivsorganisasjonenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) er i fjerde kvartal 2015 på 2,8 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst om 5 år på 2,7 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonene forventer en årslønnsvekst om 5 år på 2,9 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

RESULTATER – NÆRINGSLIVSLEDERNE

Spørsmål 15: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,2
	Median	2,1	2,0
	Laveste verdi	0,0	-0,5
	Høyeste verdi	10,0	8,0
	Utvalg	196	201*
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,1	2,3
	Median	2,0	2,1
	Laveste verdi	0,0	0,0
	Høyeste verdi	5,0	10,0
	Utvalg	264	257**
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,3
	Median	2,0	2,0
	Laveste verdi	0,0	-0,5
	Høyeste verdi	10,0	10,0
	Utvalg	460	457

*N=231. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=30, Ekstremverdier N=0

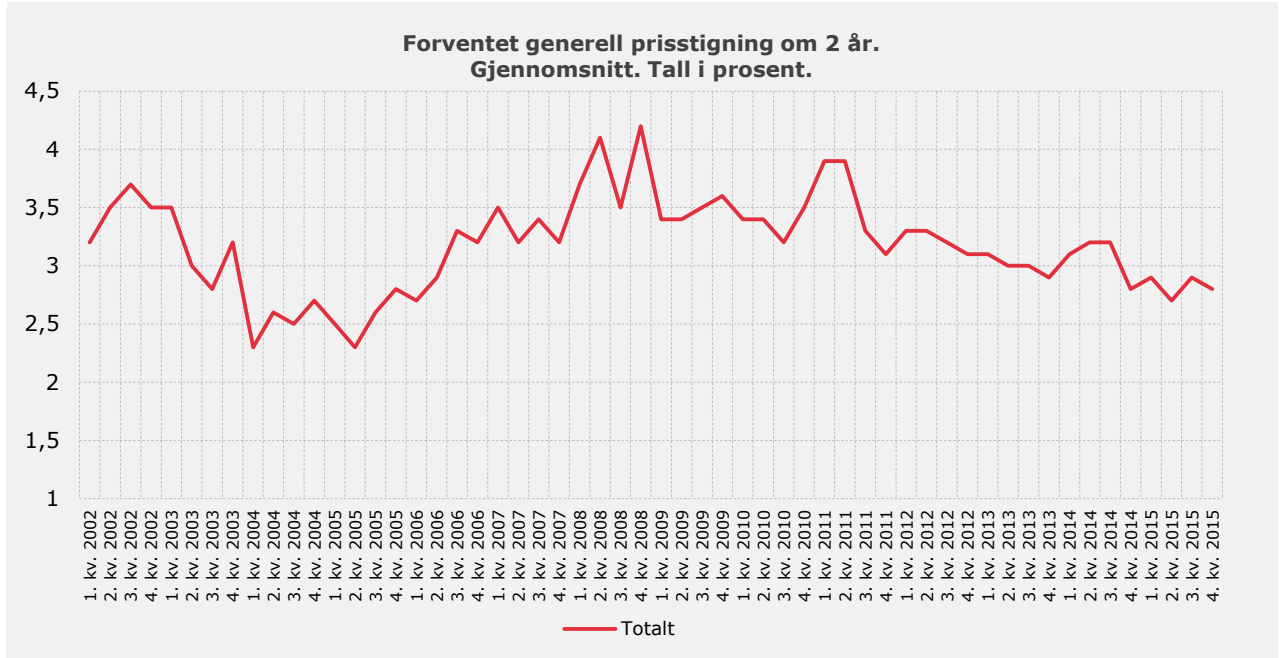
**N=282. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=21, Ekstremverdier N=4

I fjerde kvartal 2015 forventer næringslivslederne en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,3 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos næringslivsledere fra bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 2,2 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos næringslivsledere fra bedrifter med 50 ansatte eller flere er på 2,3 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 16: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

(¹Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	3,1	2,7
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,0	0,0
	Høyeste verdi	10,0	10,0
	Utvalg	181	190*
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,8
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,8	0,0
	Høyeste verdi	7,0	8,0
	Utvalg	261	242**
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,8
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,0	0,0
	Høyeste verdi	10,0	10,0
	Utvalg	442	433

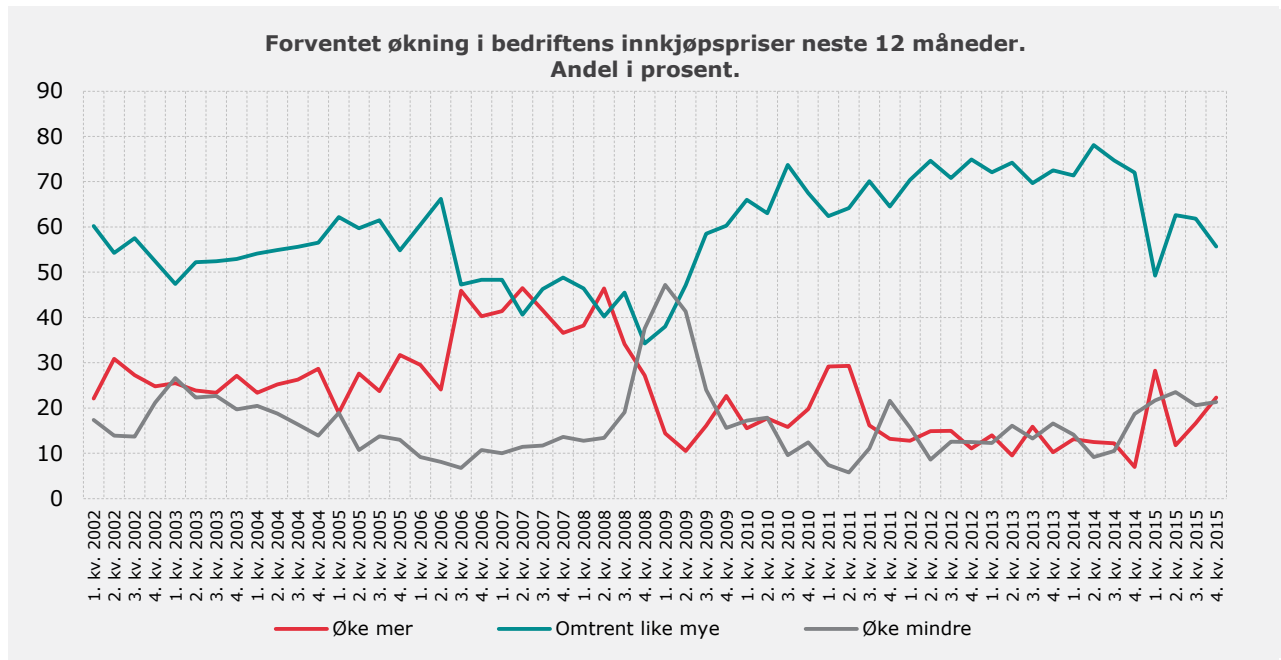
*N=231. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=39, Ekstremverdier N=2

**N=282. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=36, Ekstremverdier N=4

I fjerde kvartal 2015 forventer næringslivslederne en prisstigning på varer og tjenester om 2 år på 2,8 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en prisstigning om 2 år på 2,7 prosent, en nedgang på 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens bedriftene med 50 ansatte eller flere forventer en prisstigning om 2 år på 2,8 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 17: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Forventer du at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?

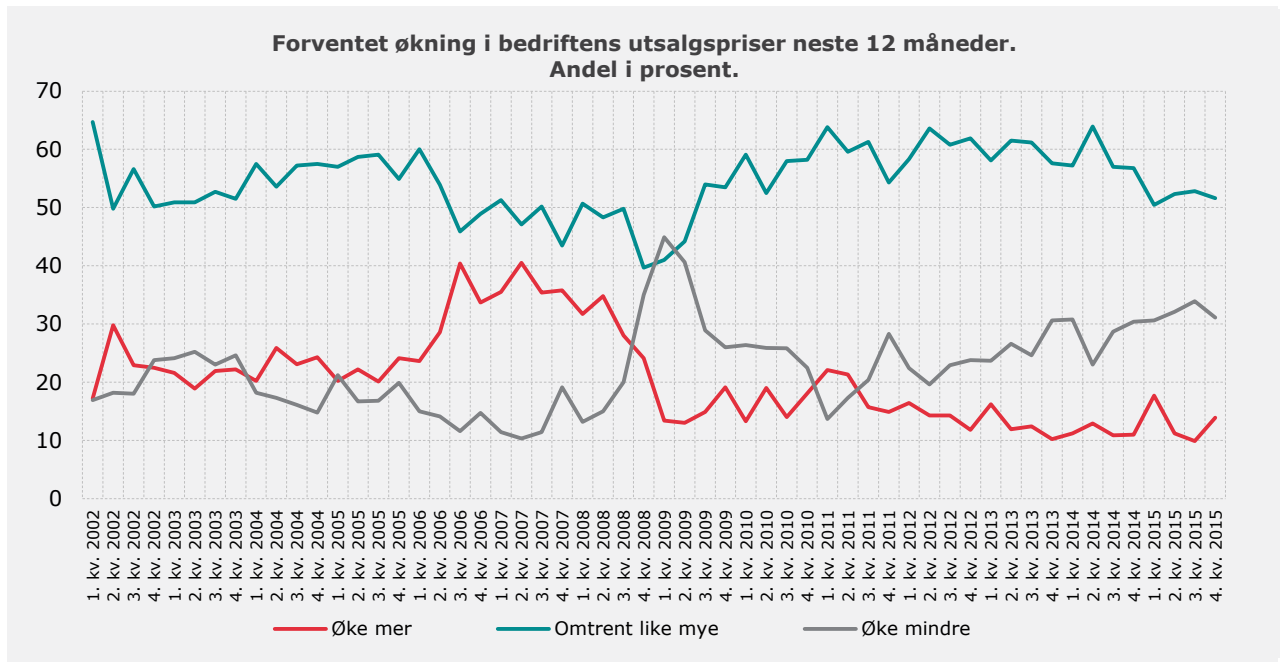

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Øke mer	16,7	20,6
	Omtrent like mye	60,8	55,3
	Øke mindre	20,8	22,9
	Utvalg	237	231
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Øke mer	16,7	23,7
	Omtrent like mye	62,6	56,0
	Øke mindre	20,4	20,0
	Utvalg	301	282
Totalt	Øke mer	16,7	22,3
	Omtrent like mye	61,8	55,7
	Øke mindre	20,6	21,3
	Utvalg	537	513

Andelen næringslivsledere som forventer at innkjøpsprisen vil øke mer de neste 12 månedene er i fjerde kvartal 2015 på 22,3 prosent, opp 5,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at innkjøpsprisen vil øke mindre er på 21,3 prosent, opp 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at innkjøpsprisen vil øke omtrent like mye er på 55,7 prosent, en nedgang på 6,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 18: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Forventer du at bedriftens utsalgspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?

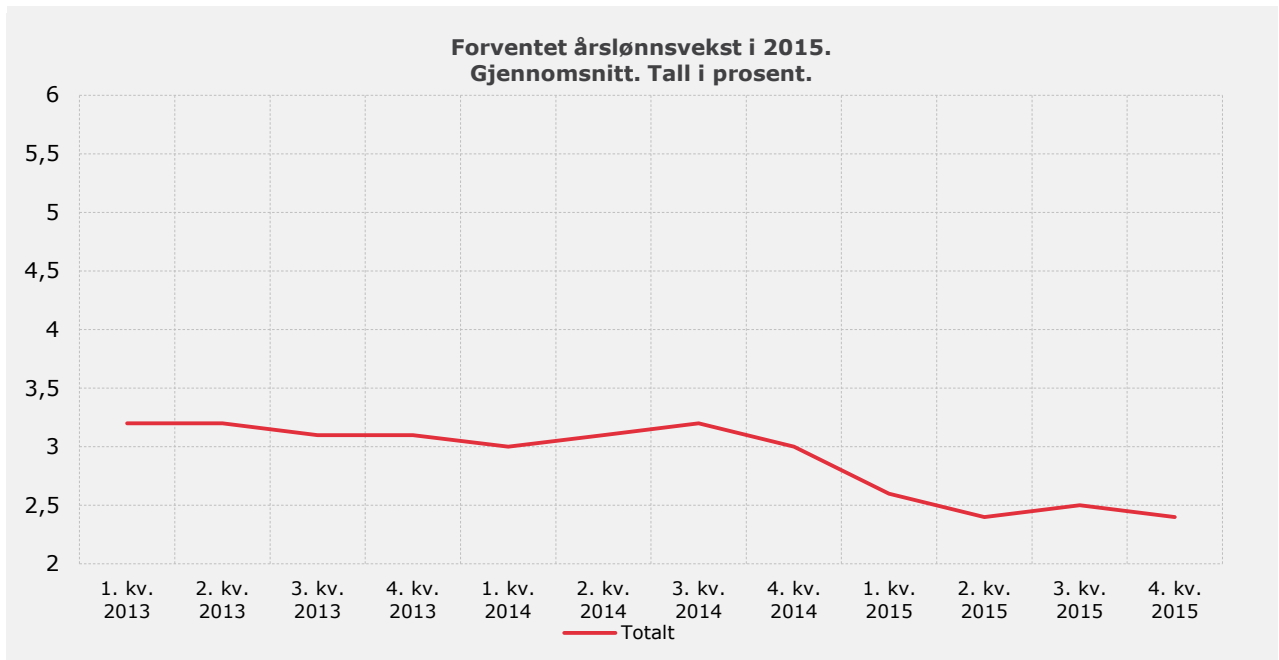

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Øke mer	10,7	10,9
	Omtrent like mye	51,0	55,3
	Øke mindre	34,5	31,0
	Utvalg	237	231
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Øke mer	9,3	16,4
	Omtrent like mye	54,2	48,6
	Øke mindre	33,4	31,2
	Utvalg	301	282
Totalt	Øke mer	9,9	13,9
	Omtrent like mye	52,8	51,6
	Øke mindre	33,9	31,1
	Utvalg	537	513

Andelen næringslivsledere som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke mer de neste 12 månedene i fjerde kvartal 2015 er på 13,9 prosent, opp 4,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke mindre er på 31,1 prosent, en nedgang på 2,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke omtrent like mye er på 51,6 prosent, en nedgang på 1,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 19: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli i inneværende år, dvs. i 2015?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,4
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,0	-5,0
	Høyeste verdi	6,0	10,0
	Utvalg	221	220*
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,3
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,0	0,0
	Høyeste verdi	6,0	8,0
	Utvalg	283	270**
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,4
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,0	-5,0
	Høyeste verdi	6,0	10,0
	Utvalg	504	490

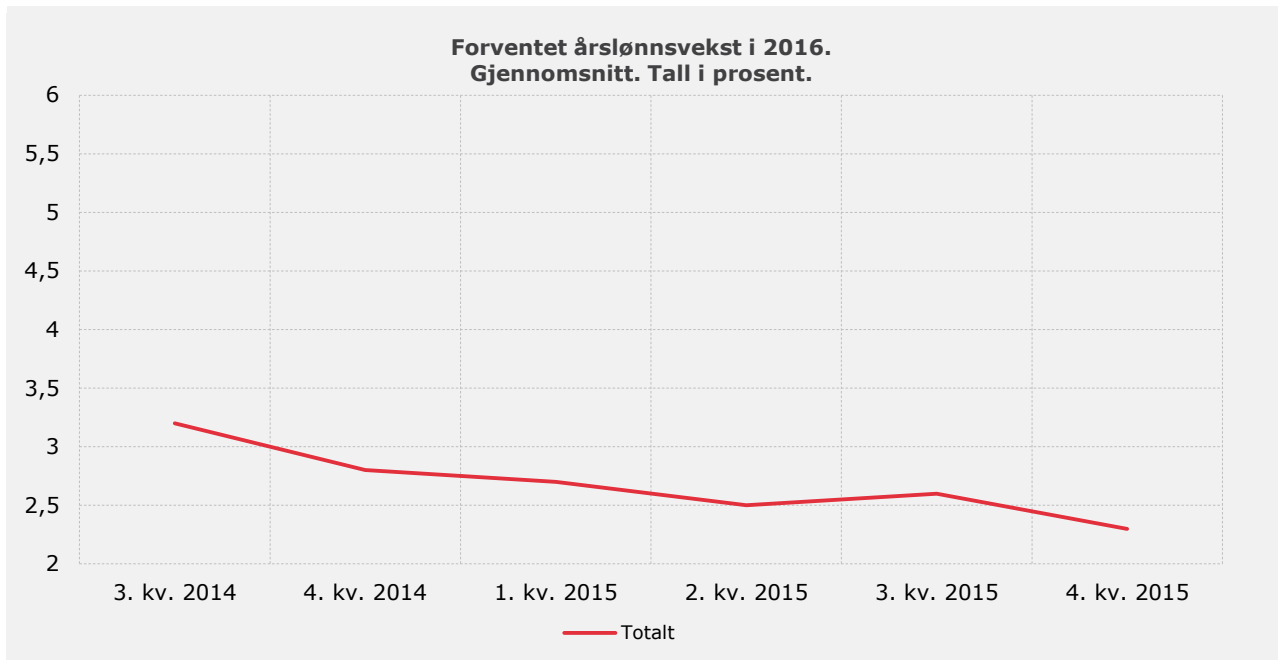
*N=231. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=10, Ekstremverdier N=1

**N=282. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=9, Ekstremverdier N=3

I fjerde kvartal 2015 forventer næringslivslederne en årslønnsvekst for 2015 i egen bedrift på 2,4 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en årslønnsvekst i 2015 på 2,4 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med 50 ansatte eller flere forventer en årslønnsvekst på 2,3 prosent i 2015, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 20: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli neste år, dvs. i 2016?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,3
	Median	2,5	2,2
	Laveste verdi	0,0	0,0
	Høyeste verdi	5,0	5,0
	Utvalg	217	219*
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,3
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,0	0,0
	Høyeste verdi	10,0	5,0
	Utvalg	279	270**
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,3
	Median	2,5	2,5
	Laveste verdi	0,0	0,0
	Høyeste verdi	10,0	5,0
	Utvalg	496	490

*N=231. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=10, Ekstremverdier N=2

**N=282. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=9, Ekstremverdier N=2

I fjerde kvartal 2015 forventer næringslivslederne at årslønnsveksten i egen bedrift for neste år (dvs. i 2016) blir på 2,3 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

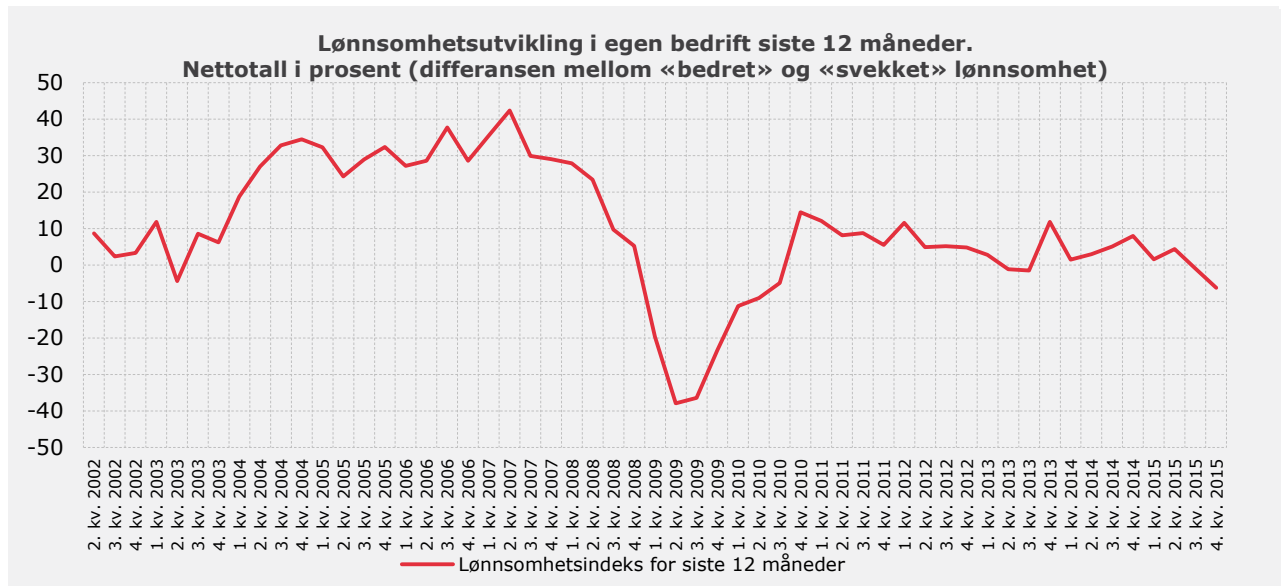
Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en årslønnsvekst neste år på 2,3 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med 50 ansatte eller flere forventer en årslønnsvekst for neste år på 2,3 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 21: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?

(²-Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

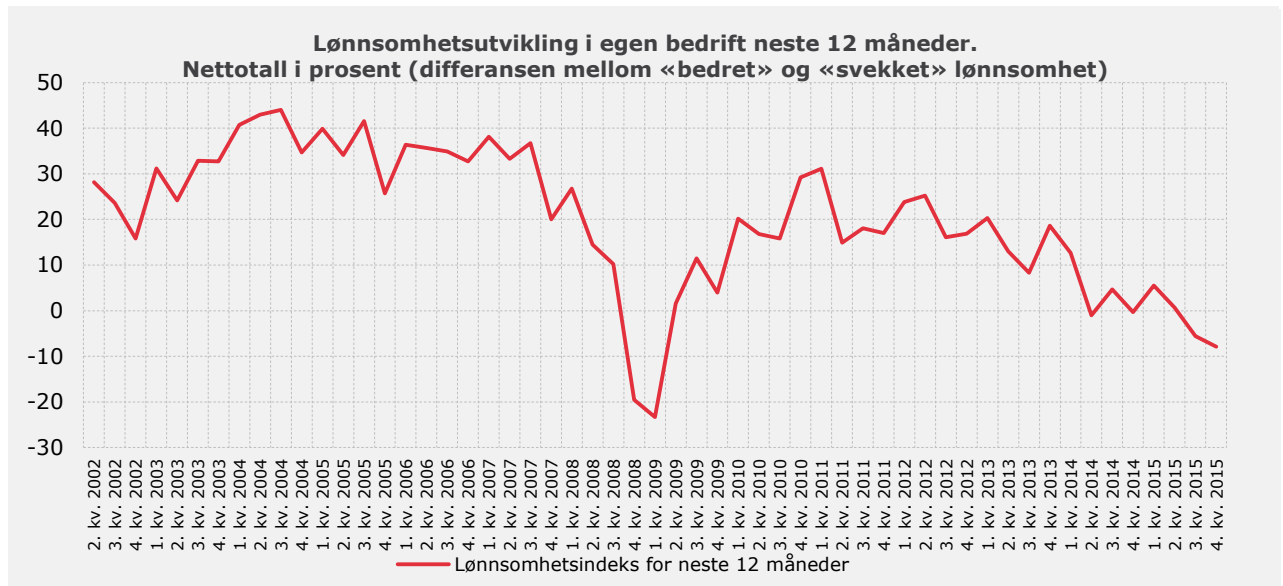
		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Bedret lønnsomhet	30,1	28,7
	Uendret lønnsomhet	29,8	32,3
	Svekket lønnsomhet	36,3	36,5
	Nettall (lønnsomhetsindeks)	-6,2	-7,8
	Utvalg	237	231
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Bedret lønnsomhet	35,6	31,2
	Uendret lønnsomhet	27,1	29,7
	Svekket lønnsomhet	32,6	36,2
	Nettall (lønnsomhetsindeks)	3,0	-5,0
	Utvalg	301	282
Totalt	Bedret lønnsomhet	33,2	30,1
	Uendret lønnsomhet	28,3	30,9
	Svekket lønnsomhet	34,2	36,3
	Nettall (lønnsomhetsindeks)	-1,0	-6,2
	Utvalg	537	513

Lønnsomhetsindeksen for de siste 12 månedene er på -6,2 poeng i fjerde kvartal 2015, en nedgang på 5,2 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen siste 12 måneder for bedrifter med færre enn 50 ansatte er på -7,8 poeng, en nedgang på 1,6 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for bedrifter med 50 ansatte eller flere er i fjerde kvartal 2015 på -5,0 poeng, en nedgang på 8,0 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 22: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 månedene?

(³Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

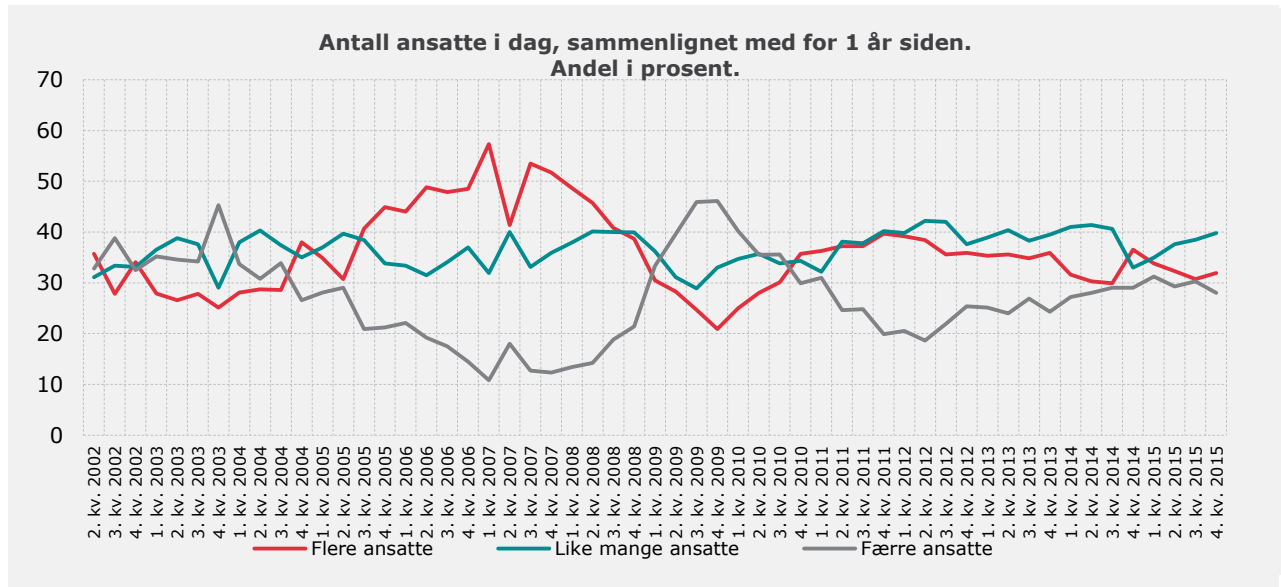
		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Bedret lønnsomhet	21,2	21,0
	Vil holde seg uendret	44,6	48,0
	Svekket lønnsomhet	29,4	27,4
	Netttotal (lønnsomhetsindeks)	-8,2	-6,4
	Utvalg	237	231
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Bedret lønnsomhet	25,0	22,3
	Vil holde seg uendret	41,4	43,6
	Svekket lønnsomhet	28,5	31,3
	Netttotal (lønnsomhetsindeks)	-3,5	-9,0
	Utvalg	301	282
Totalt	Bedret lønnsomhet	23,3	21,7
	Vil holde seg uendret	42,8	45,5
	Svekket lønnsomhet	28,9	29,6
	Netttotal (lønnsomhetsindeks)	-5,6	-7,9
	Utvalg	537	513

Lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene er i fjerde kvartal 2015 på -7,9 poeng, en nedgang på 2,3 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på -6,4 poeng, opp 1,8 poeng fra forrige kvartal, mens lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på -9,0 poeng, en nedgang på 5,5 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 23: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Sammenlignet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?

(⁴Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

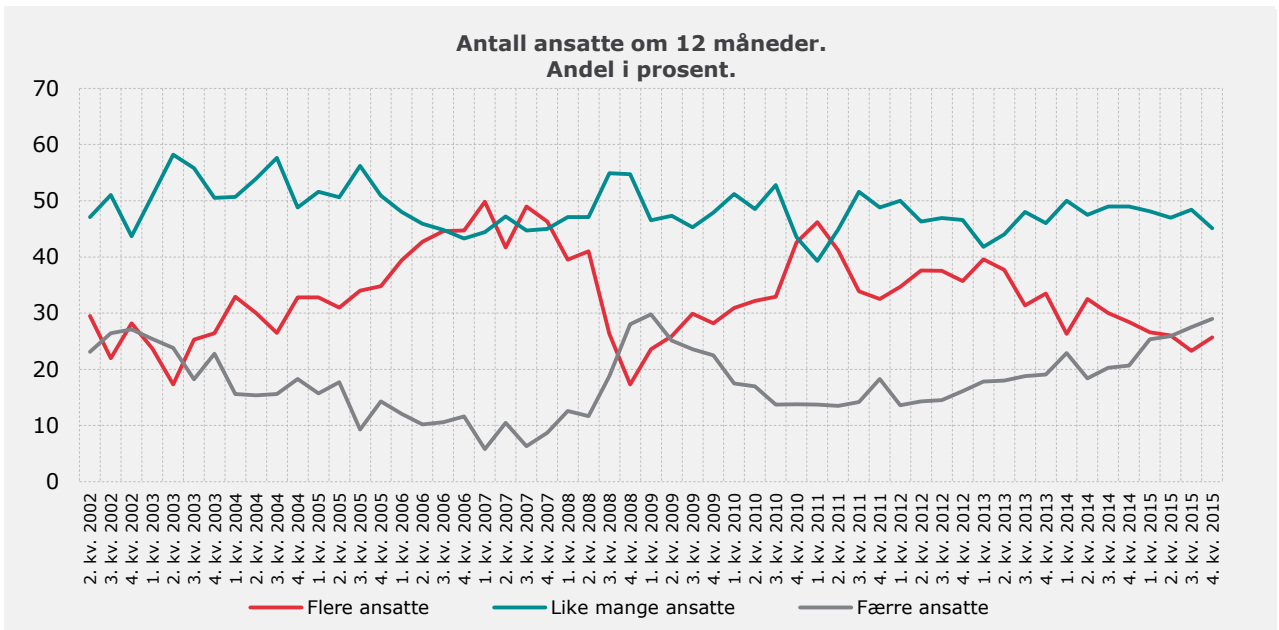

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Flere ansatte	29,4	35,3
	Like mange ansatte	42,6	42,1
	Færre ansatte	27,2	22,6
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	2,2	12,7
	Utvalg	237	231
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Flere ansatte	31,6	29,1
	Like mange ansatte	35,4	37,9
	Færre ansatte	32,8	32,4
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	-1,2	-3,3
	Utvalg	301	282
Totalt	Flere ansatte	30,7	31,9
	Like mange ansatte	38,5	39,8
	Færre ansatte	30,3	28,0
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	0,4	3,9
	Utvalg	537	513

Andelen av næringslivslederne som oppgir at de har flere ansatte nå enn hva de hadde for 12 måneder siden er i fjerde kvartal 2015 på 31,9 prosent, opp 1,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som oppgir at de har færre ansatte nå enn hva de hadde for 12 måneder siden er på 28,0 prosent, en nedgang på 2,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Netto for fjerde kvartal 2015 (flere ansatte – færre ansatte) er på 3,9 poeng, opp 3,5 poeng fra forrige kvartal. Netto blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 12,7 poeng, opp 10,5 poeng fra forrige kvartal, mens netto blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på -3,3 poeng, en nedgang på 2,1 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 24: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Tror du bedriften om 12 måneder vil ha flere ansatte enn i dag, like mange eller færre ansatte?

		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Flere ansatte	24,0	28,7
	Like mange ansatte	51,5	46,9
	Færre ansatte	23,3	24,3
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	0,7	4,4
	Utvalg	237	231
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Flere ansatte	22,8	23,2
	Like mange ansatte	46,0	43,6
	Færre ansatte	30,7	32,9
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	-7,9	-9,7
	Utvalg	301	282
Totalt	Flere ansatte	23,3	25,7
	Like mange ansatte	48,4	45,1
	Færre ansatte	27,5	29,0
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	-4,2	-3,3
	Utvalg	537	513

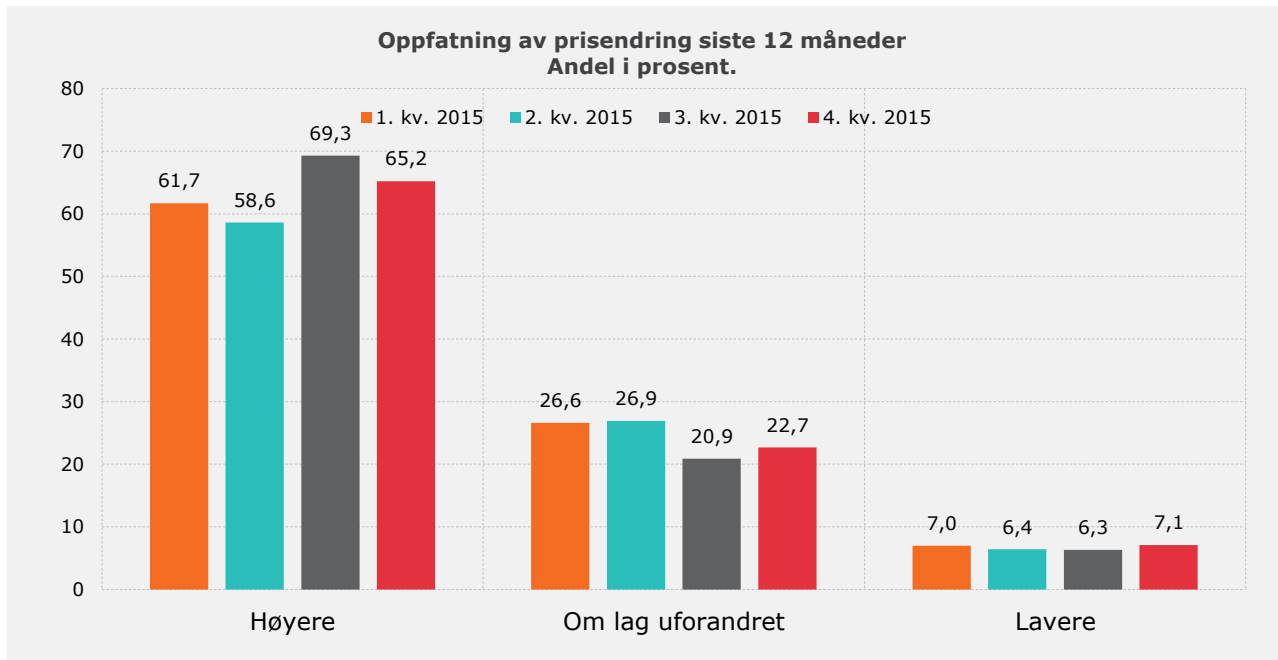
En andel på 25,7 prosent av næringslivslederne oppgir at de forventer å ha flere ansatte om 12 måneder, opp 2,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer å ha færre ansatte om 12 måneder er på 29,0 prosent, opp 1,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Netto (flere ansatte – færre ansatte) utgjør -3,3 poeng, opp 0,9 poeng fra forrige kvartal. Netto blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 4,4 poeng, opp 3,7 poeng fra forrige kvartal, mens netto blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på -9,7 poeng, en nedgang på 1,8 poeng fra forrige kvartal.

RESULTATER – HUSHOLDNINGENE

Spørsmål 25: HUSHOLDNINGENE

Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere nå?

(⁵Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

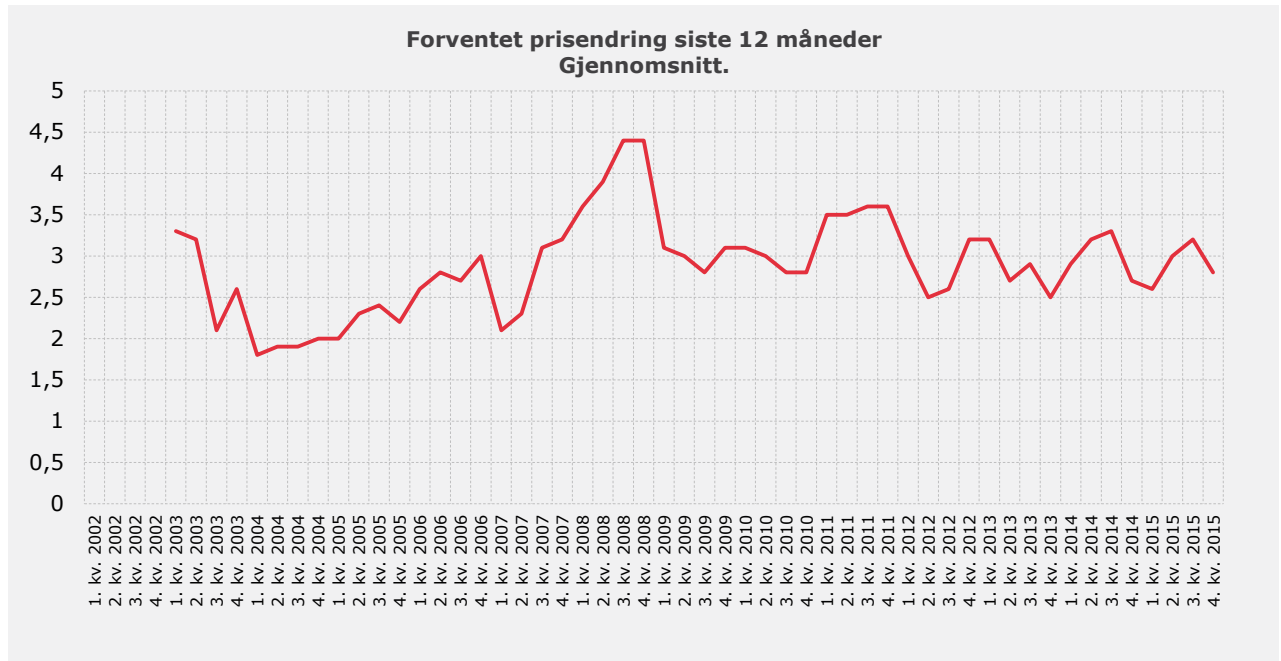
		3. KV. 2015	4. KV. 2015
Husholdningene	Høyere	69,3	65,2
	Omtrent uforandret	20,9	22,7
	Lavere	6,3	7,1
	Utvalg	1023	1000

I fjerde kvartal 2015 er det en andel på 65,2 prosent av husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester er høyere nå enn for 12 måneder siden, en nedgang på 4,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 22,7 prosent oppfatter prisene som omtrent uforandret, opp 1,8 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens en andel på 7,1 prosent tror at prisene på varer og tjenester er lavere nå enn for 12 måneder siden, opp 0,8 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 26: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent? (Hvis svart høyere/lavere på spørsmål 25)

(⁶Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

	3. KV. 2015	4. KV. 2015
Husholdningene		
Gjennomsnittlig verdi	3,2	2,8
Median	2,0	2,5
Laveste verdi	-1,5	-7,0
Høyeste verdi	10,0	11,0
Utvalg	582	567*

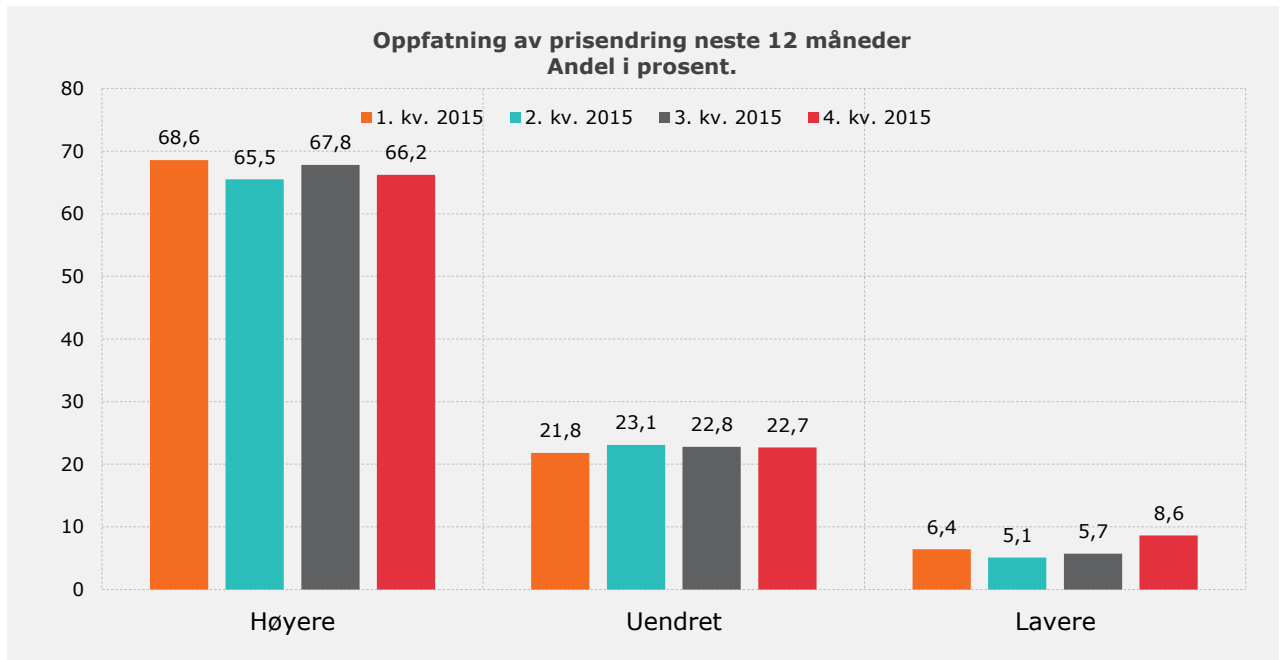
*N=723. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=130, Ekstremverdier N=26

Oppfattet prisendring i prosent siste 12 måneder blant husholdningene er i fjerde kvartal 2015 på 2,8 prosent, en nedgang på 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 27: HUSHOLDNINGENE

Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?

(7. Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

	3. KV. 2015	4. KV. 2015
Høyere	67,8	66,2
Uendret	22,8	22,7
Husholdningene Lavere	5,7	8,6
Utvalg	1023	1000

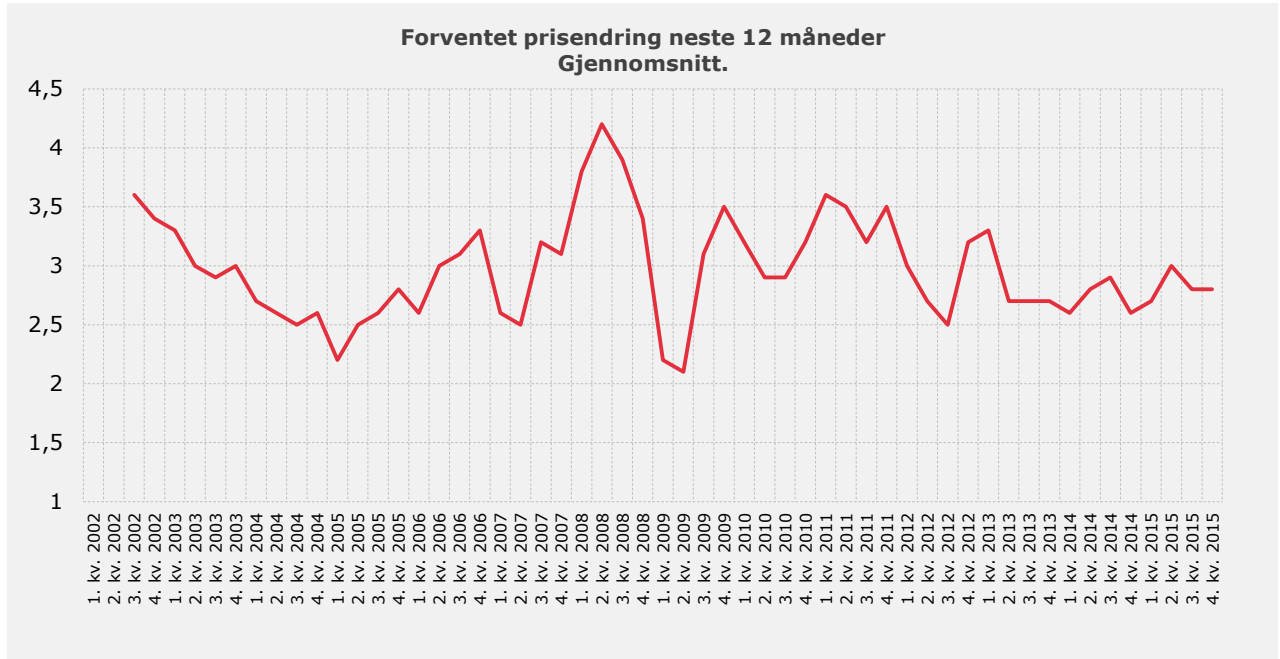
En andel på 66,2 prosent av husholdningene tror i fjerde kvartal 2015 at prisene på varer og tjenester vil bli høyere i løpet av de neste 12 månedene, en nedgang på 1,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 22,7 prosent tror at prisene på varer tjenester vil være uendret, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens en andel på 8,6 prosent tror at prisene vil bli lavere i løpet av de neste 12 månedene, opp 2,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 28: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent? (Hvis svart høyere/lavere på spørsmål 27)

(⁸Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

	3. KV. 2015	4. KV. 2015
Husholdningene		
Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,8
Median	2,0	2,0
Laveste verdi	-2,0	-10,0
Høyeste verdi	10,0	10,0
Utvalg	656	581*

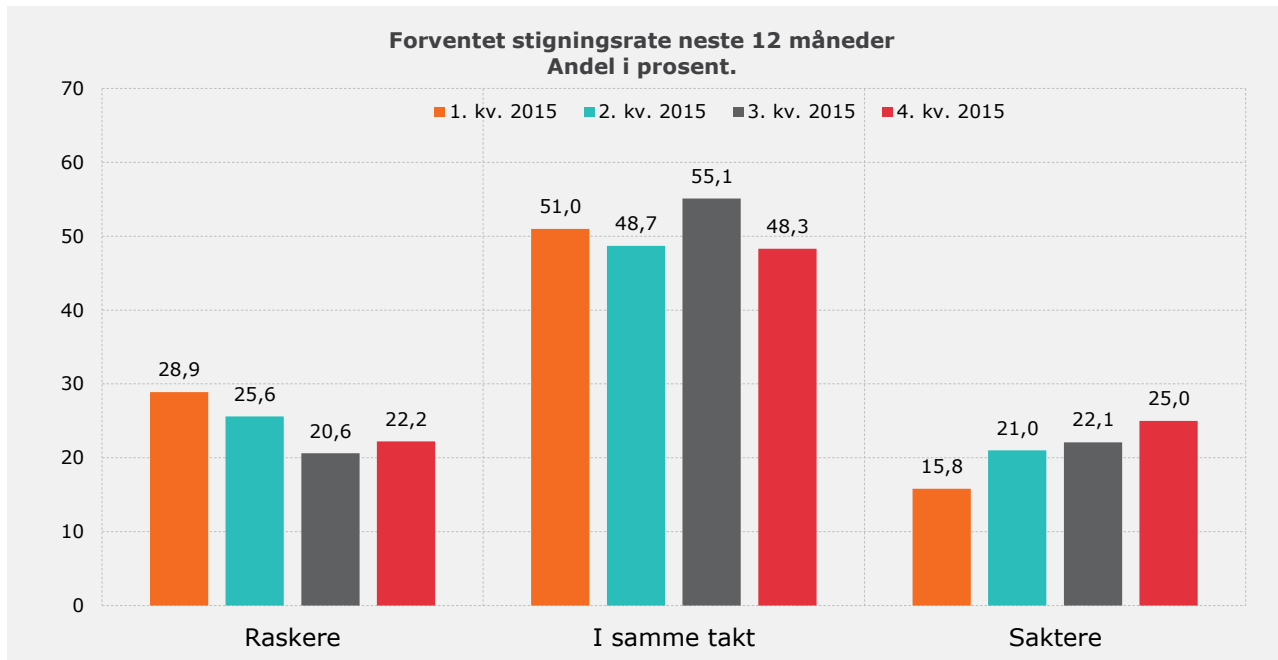
*N=748. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=139, Ekstremverdier N=28

Forventning til prisendring på varer og tjenester om 12 måneder blant husholdninger er i fjerde kvartal 2015 på 2,8 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 29: HUSHOLDNINGENE

Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere? (Hvis svart høyere på spørsmål 27)

(⁹Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

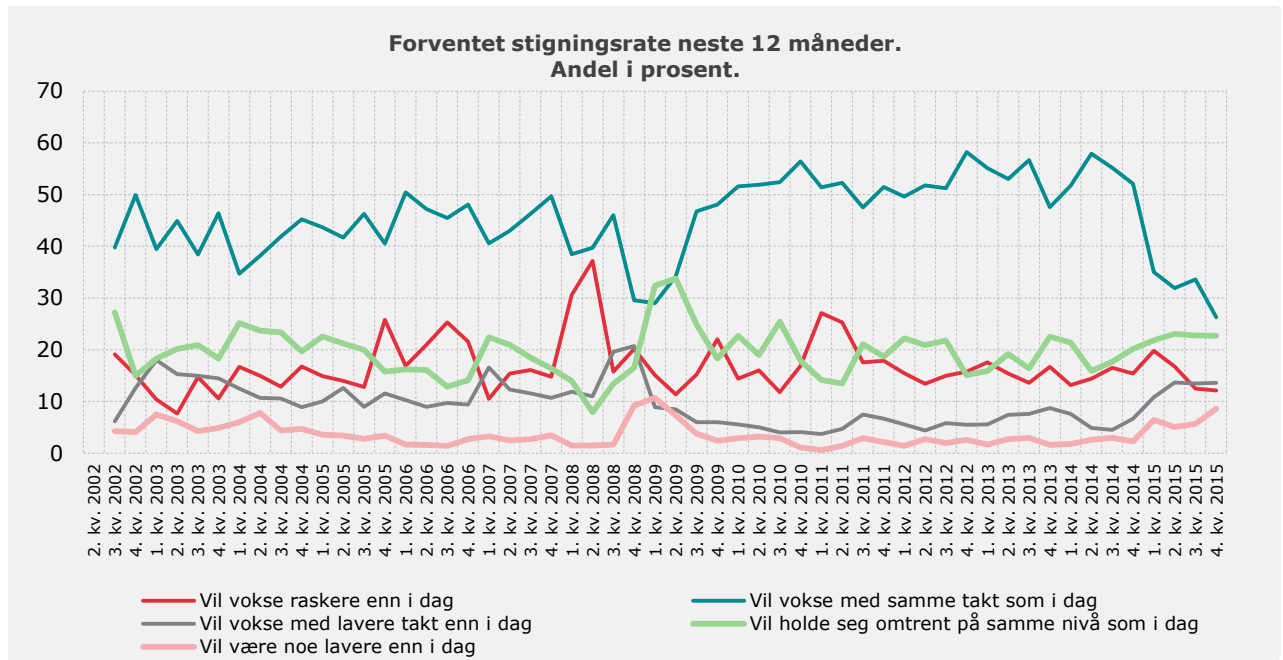

	3. KV. 2015	4. KV. 2015
Raskere	20,6	22,2
I samme takt	55,1	48,3
Husholdningene Saktere	22,1	25,0
Utvalg	624	544

Blant husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, er det en andel på 22,2 prosent som forventer at prisene vil stige raskere enn i dag, opp 1,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 48,3 prosent forventer at prisene vil stige i samme takt som i dag, en nedgang på 6,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at prisene vil stige saktere enn i dag i løpet av de neste 12 månedene er på 25,0 prosent, opp 2,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 30: HUSHOLDNINGENE

Grafen under illustrerer husholdningenes forventninger til prisendring i løpet av de neste 12 månedene. Grafikken er konstruert fra en kombinasjon av svarene på spørsmål 27 og spørsmål 29.

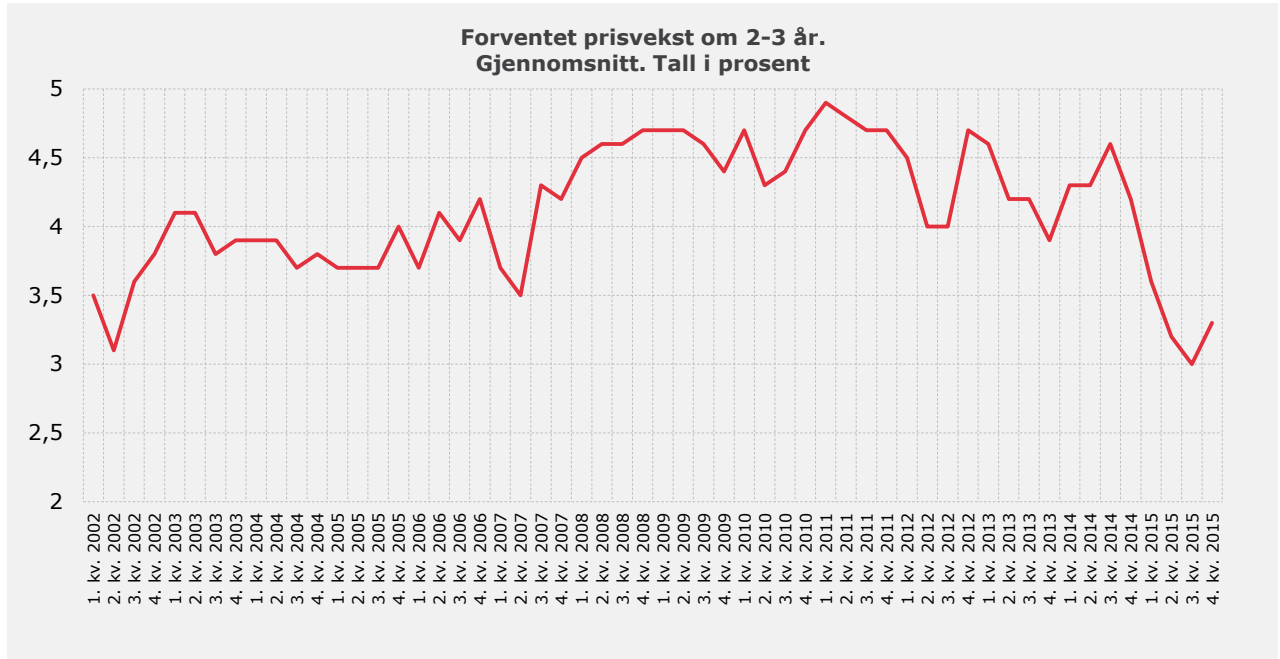
	3. KV. 2015	4. KV. 2015	
Husholdningene	Vil vokse raskere enn i dag	12,5	12,1
	Vil vokse med samme takt som i dag	33,6	26,3
	Vil vokse med lavere takt enn i dag	13,5	13,6
	Vil holde seg omtrent på samme nivå	22,8	22,7
	Vil være noe lavere enn i dag	5,7	8,6
	Utvalg	1023	1000

En andel på 12,1 prosent av husholdningene forventer i fjerde kvartal 2015 at prisene de neste 12 månedene vil vokse raskere enn i dag, en nedgang på 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 26,3 prosent forventer at prisene vil vokse med samme takt som i dag, en nedgang på 7,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at prisene vil vokse med lavere takt enn i dag er i fjerde kvartal 2015 på 13,6 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 22,7 forventer at prisene vil holde seg omtrent på samme nivå som i dag, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens andelen som forventer at prisene på varer og tjenester de neste 12 månedene vil være noe lavere enn i dag er på 8,6 prosent, opp 2,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 31: HUSHOLDNINGENE

Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?

(¹⁰Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)

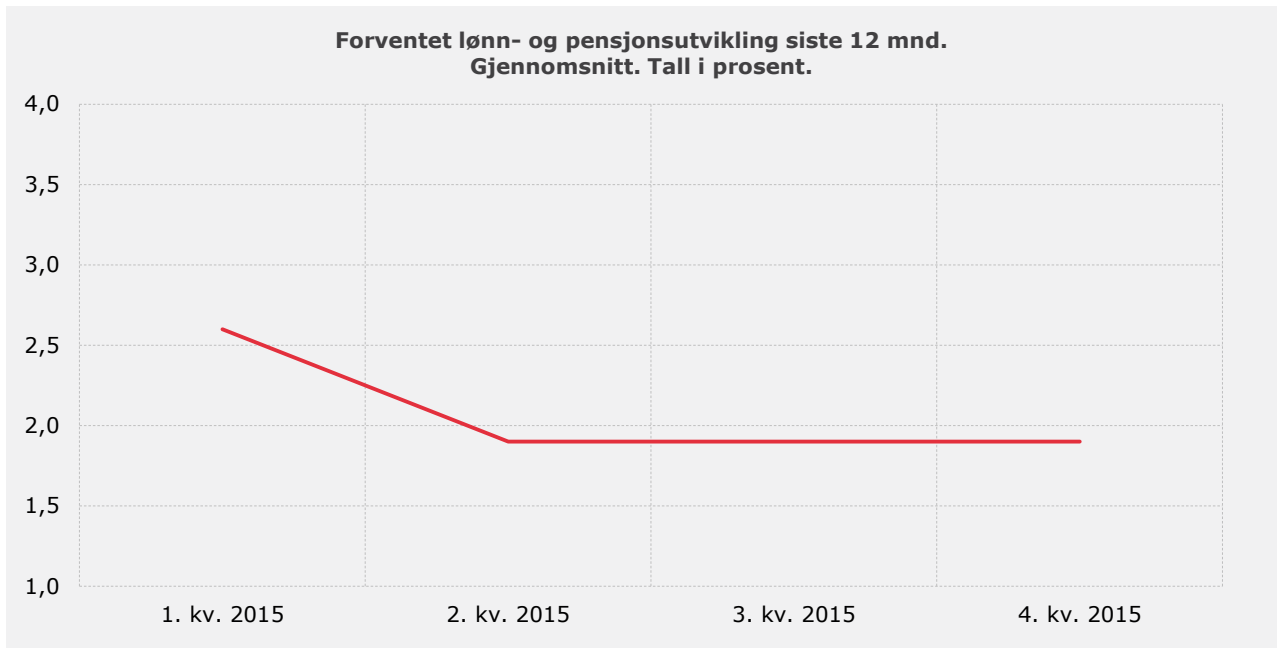
	3. KV. 2015	4. KV. 2015
Gjennomsnittlig verdi	3,0	3,3
Median	2,0	2,6
Husholdningene Laveste verdi	-3,7	-5,0
Høyeste verdi	10,0	11,0
Utvalg	714	736*

*N=1000. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=218, Ekstremverdier N=45

Forventet årlig prisvekst om 2-3 år blant husholdningene er på 3,3 prosent i fjerde kvartal 2015, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 32: HUSHOLDNINGENE

Sammenliknet med for 12 måneder siden, hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon har endret seg?

	3. KV. 2015	4. KV. 2015
Husholdningene		
Gjennomsnittlig verdi	1,9	1,9
Median	1,5	1,7
Laveste verdi	-10,0	-10,0
Høyeste verdi	10,0	11,0
Utvalg	791	781*

*N=1000. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=174, Ekstremverdier N=44

Husholdningene opplever i fjerde kvartal 2015 at egen lønn eller pensjon har økt med 1,9 prosent i løpet av de siste 12 månedene, uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 33: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon vil endres de neste 12 månedene?

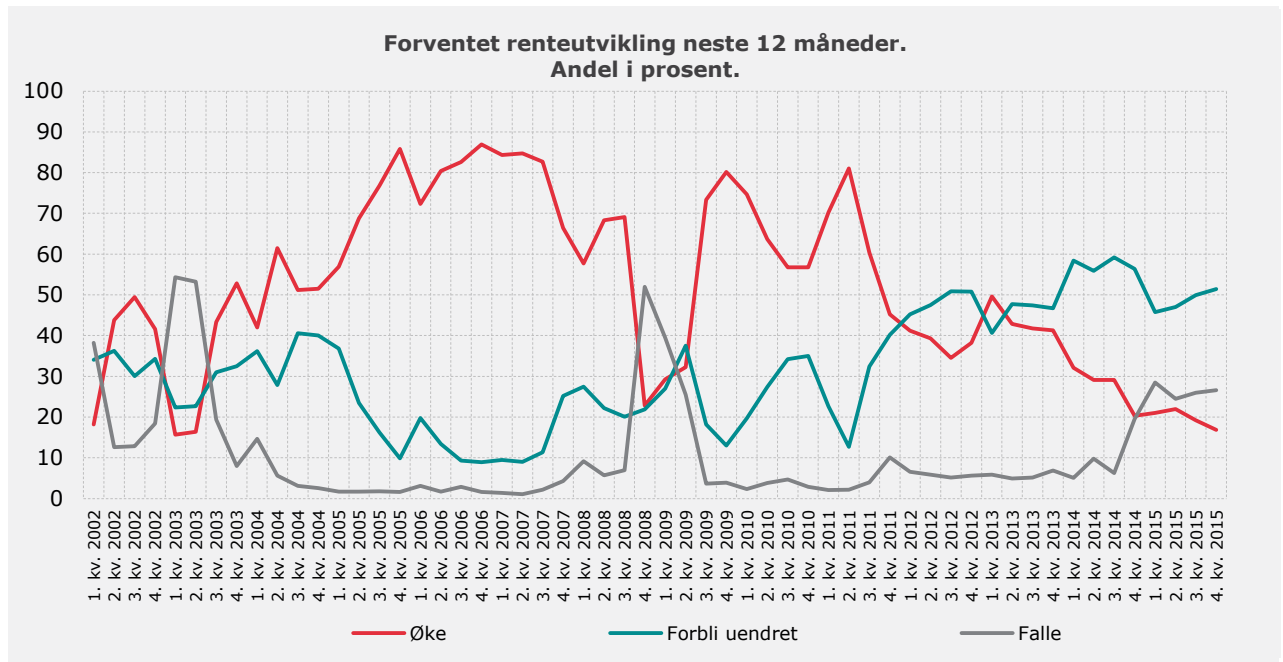
	3. KV. 2015	4. KV. 2015
Husholdningene		
Gjennomsnittlig verdi	1,8	1,9
Median	2,0	2,0
Laveste verdi	-10,0	-10,0
Høyeste verdi	10,0	10,0
Utvalg	830	803*

*N=1000. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=167, Ekstremverdier N=29

Forventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene blant husholdningene er på 1,9 prosent i fjerde kvartal 2015, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 34: HUSHOLDNINGENE

Tror du nivået på innskudds- og lånerenter vil øke, forbli uendret eller falle de neste 12 månedene?

	3. KV. 2015	4. KV. 2015
Husholdningene		
Øke	19,2	16,9
Forbli uendret	49,9	51,4
Falle	26,0	26,6
Utvalg	1023	1000

Andelen av husholdningene som i fjerde kvartal 2015 forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil øke i løpet av de neste 12 månedene er på 16,9 prosent, en nedgang på 2,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 51,4 prosent av husholdningene forventer at innskudds- og lånerenter vil forbli uendret, opp 1,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av husholdningene som forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil falle i løpet av de neste 12 månedene er på 26,6 prosent i fjerde kvartal 2015, opp 0,6 prosentpoeng fra forrige kvartal.

TEKNISKE KOMMENTARER – ØKONOMENE OG PARTENE I ARBEIDSLIVET

UTVALG OG UTVALGSMETODE	<p>Utvalget består av eksperter i finansnæringen, akademien og partene i arbeidslivet, vervet av Epinion via e-post, samt fra respondentlister fra tidligere gjennomførte undersøkelser. Listene er korrigert for respondenter som ikke lenger er relevante, eller som ikke lenger ønsker å delta.</p>
ANTALL INTERVJU	<p>I denne undersøkelsen er det gjennomført totalt 92 intervju blant økonomer innenfor akademien og finansnæringen, samt representanter for partene i sentrale arbeidslivsorganisasjoner.</p> <p>Det er gjennomført 50 intervju med økonomer og 42 med representanter fra partene i arbeidslivet.</p>
VEKTING	<p>Resultatene i denne undersøkelsen er ikke vektet.</p>
DATAINNSAMLINGS METODE	<p>Feltarbeidet er gjennomført på web ved bruk av datainnsamlingsverktøyet IBM-SPSS. Respondentene er invitert til å delta ved utsendelse av e-post.</p>
DATAINNSAMLINGS PERIODE	<p>Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 13. november til 17. november 2015.</p>
GJENNOMSNIITT OG MEDIAN	<p>Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.</p>
EKSTREM OBSERVASJONER	<p>Ekstremobservasjoner over 8 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.</p>

TEKNISKE KOMMENTARER – NÆRINGSLIVSLEDERNE

UTVALG OG UTVALGSMETODE	Utvalget består av et representativt utvalg av daglig ledere, økonomiansvarlige og innkjøpssjefer i norske bedrifter med 20 ansatte eller flere. Undersøkelsen er gjennomført med Respons Analyse som en underleverandør for deler av intervjuene.
ANTALL INTERVJU	Det er gjennomført totalt 513 intervju blant næringslivslederne hvorav 282 er fra bedrifter med 50 ansatte eller flere, og 231 er fra bedrifter med færre enn 50 ansatte.
VEKTING	Resultatene i denne undersøkelsen er vektet basert på følgende variabler: Geografi (landsdel), sektor (bransje) og antall ansatte i bedriften. Vektet base er presentert i rapporten.
DATAINNSAMLINGS METODE	Feltarbeidet er gjennomført på web ved bruk av datainnsamlingsverktøyet IBM-SPSS. Respondentene er invitert til å delta ved utsendelse av e-post.
DATAINNSAMLINGS PERIODE	Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 3. november til 20. november 2015.
GJENNOMSNIITT OG MEDIAN	Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.
EKSTREM OBSERVASJONER	Ekstremobservasjoner over 11 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.

ENDRINGER I SPØRRESKJEMAET – NÆRINGSLIVSLEDERNE

¹Spørsmål 16 endret fra «Hva tror du prisstigningen er om 2 år?» til «Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?»

²Spørsmål 21 endret fra «Har lønnsomheten i din bedrift blitt bedre, blitt svekket eller vært uendret de siste 12 månedene?» til «Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?»

³Spørsmål 22 endret fra «Tror du lønnsomheten i din bedrift vil bli bedre, bli svekket eller holde seg uendret de neste 12 månedene?» til «Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 måneder?»

⁴Spørsmål 23 endret fra «Sammenlignet med ett år tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, færre ansatte eller like mange ansatte?» til «Sammenlignet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?»

TEKNISKE KOMMENTARER – HUSHOLDNINGENE

UTVALG OG UTVALGSMETODE	Undersøkelsen er gjennomført med et representativt utvalg av privatpersoner over 15 år, trukket tilfeldig i befolkningen i Norge. Intervju gjennomført på fasttelefon utgjør 38 prosent, og intervju gjennomført på mobiltelefon utgjør 62 prosent.
ANTALL INTERVJU	Det er gjennomført totalt 1000 intervju (vektet) blant norske husholdninger.
VEKTING	Resultatene i denne undersøkelsen er vektet basert på følgende variabler: Geografi (landsdel), alder og kjønn. Vektet base er presentert i rapporten.
DATAINNSAMLINGS METODE	Feltarbeidet er gjennomført ved telefonintervju i Epinions CATI - senter.
DATAINNSAMLINGS PERIODE	Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 10. november til 21. november 2015.
GJENNOMSNIITT OG MEDIAN	Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.
EKSTREM OBSERVASJONER	Ekstremobservasjoner over 11 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.

ENDRINGER I SPØRRESKJEMAET – HUSHOLDNINGENE

⁵Spørsmål 25 endret fra «Sammenliknet med for 12 måneder siden, synes du prisene på varer og tjenester er mye høyere, en del høyere, litt høyere, om lag uforandret eller lavere?» til «Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere enn nå?»

⁶Spørsmål 26 endret fra «Omtrent hvor mye tror du prisene har endret seg målt i prosent?» til «Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?»

⁷Spørsmål 27 endret fra «Tror du at prisene i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?» til «Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?»

⁸Spørsmål 28 endret fra «Hvor mange prosent tror du prisene kommer til å stige de nærmeste 12 månedene?» til «Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?»

⁹Spørsmål 29 endret fra «Hvis høyere: Vil prisene vokse raskere, saktere eller i samme takt som i dag?» til «Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere (Hvis svart høyere på spørsmål 27)?»

¹⁰Spørsmål 31 endret fra «Hva tror du den generelle prisveksten blir om 2-3 år, målt i prosent?» til «Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?»

EPINION AARHUS

HACK KAMPMANNS PLADS 1-3
8000 AARHUS C
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.DK

EPINION COPENHAGEN

RYESGADE 3F
2200 COPENHAGEN N
T: +45 87 30 95 00
E: TYA@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.DK

EPINION HAMBURG

ERICUSSPITZE 4
20457 HAMBURG – GERMANY
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINION.DK
W: WWW.EPINIONCONSULTING.DE

EPINION MALMÖ

ADELGATAN 5
21122 MALMÖ - SWEDEN
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.SE

EPINION OSLO

BISKOP GUNNERUS GATE 2
0155 OSLO - NORWAY
T: +47 97 11 73 50
E: CKL@EPINION.NO
W: WWW.EPINION.NO

EPINION SAIGON

11TH FL, DINH LE BUILDING,
1 DINH LE, DIST. 4, HCMC
VIETNAM
T: +84 8 38 26 89 89
E: OFFICE@EPINION.VN
W: WWW.EPINION.VN

EPINION STAVANGER

KLUBBGATEN 4
4006 STAVANGER - NORWAY
T: +47 90 17 18 99
E: SM@EPINION.NO
W: WWW.EPINION.NO

EPINION VIENNA

SEMPERSTRASSE 1/2 - 4
1180 VIENNA - AUSTRIA
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINION.DK
W: WWW.EPINIONCONSULTING.AT

